

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στο σχέδιο νόμου «Σύμφωνο συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις»

Πρός τη Βουλή των Ελλήνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Με το πρώτο κεφάλαιο του σχεδίου νόμου επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για το σύμφωνο συμβίωσης προς δύο βασικές κατευθύνσεις: Αφενός η ισχύς του συμφώνου επεκτείνεται και στα ομόφυλα ζευγάρια, και αφετέρου η σημασία και οι συνέπειες του συμφώνου ενισχύονται, δεδομένου ότι αναγνωρίζονται οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ των μερών. Επίσης, ενισχύεται η ιδιωτική αυτονομία των μερών, ιδίως στις περιουσιακές τους σχέσεις. Γενικά, ο νέος νόμος επιδιώκει μια ισορροπία μεταξύ αφενός της ιδιωτικής αυτονομίας και αφετέρου της ανάγκης προστασίας των οικογενειακών σχέσεων, με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, δεδομένου ότι το σύμφωνο συμβίωσης αποτελεί μεν μια σύμβαση, δημιουργούνται ωστόσο οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών. Παράλληλα, τροποποιούνται και τέσσερις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, ώστε αυτές να εναρμονίζονται με τις προτεινόμενες στο παρόν σχέδιο νόμου διατάξεις.

Σε ό,τι αφορά τις ενώσεις των ομόφυλων προσώπων, η αναγκαιότητα της νομικής, επίσημης αναγνώρισής τους προκύπτει από τις αρχές της ισότητας των πολιτών και του σεβασμού της διαφορετικότητας, όπως αυτά προστατεύονται ήδη στο ελληνικό Σύνταγμα και στην ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου). Συνιστά, δηλαδή, υποχρέωση της πολιτείας να εγγυηθεί την ισότιμη απόλαυση των δικαιωμάτων για όλους, ως θεμελιώδη αρχή του εσωτερικού, διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα μιας σύγχρονης έννοιας δημόσιας τάξης.

Ειδικότερα, από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα άρθρα 2 παρ. 1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4 παρ. 1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 51 (καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 9 παρ. 1 εδάφιο 2 (η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη). Στην ΕΣΔΑ εξάλλου χαρακτηριστικός είναι ο συνδυασμός του άρθρου 8, για το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των προσώπων, με το άρθρο 14, για την απαγόρευση των διακρίσεων ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η ΕΣΔΑ, με ιδιαίτερη αναφορά στις διακρίσεις λόγω «άλλης κατάστασης», στην οποία γίνεται ερμηνευτικά δεκτό ότι υπάγεται και ο γενετήσιος προσανατολισμός. Επίσης, το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδικάζει ρητά τις διακρίσεις που γίνονται με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό.

Ακόμη, το Συμβούλιο έχει εκδώσει διάφορες οδηγίες για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης προσώπων, ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εκδώσει κατά καιρούς σχετικά ψηφίσματα, με τελευταίο το ψήφισμα της 27ης Φεβρουαρίου 2014, όπου επαναλαμβάνεται η σύ-

σταση για την κατάργηση των διακρίσεων σε βάρος των ομοφυλόφιλων ατόμων.

Εξάλλου, πρέπει να αναφερθεί και η καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), στην υπόθεση Βαλλιανάτος κ.λπ. κατά Ελλάδος (7.11.13), για την παραβίαση των άρθρων 8 και 14 της ΕΣΔΑ, για το λόγο ότι ο ν. 3719/2008 αποκλείει τα ομόφυλα ζευγάρια από τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης.

Γενικότερα, το ΕΔΔΑ έχει διευρύνει σημαντικά την έννοια της «οικογενειακής ζωής», κρίνοντας ότι αυτή συνιστά πραγματικό ζήτημα, το οποίο εξαρτάται από την ύπαρξη ουσιαστικών στενών προσωπικών δεσμών (ΕΔΔΑ, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Κ. και Τ. κατά Φιλανδίας, 12.7.2001, παρ. 150). Με την ερμηνεία αυτή το ΕΔΔΑ αποτυπώνει την ποικιλομορφία των σύγχρονων οικογενειακών σχέσεων και την εξέλιξη των κοινωνικών αντιλήψεων κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι, πέρα από την οικογένεια που θεμελιώνεται σε γάμο, προστατεύονται επίσης οι δεσμοί που αναπτύσσονται εντός των defacto οικογενειακών σχέσεων (ΕΔΔΑ, Kearns κατά Γαλλίας, 10.1.2008, παρ. 72, Johnston κατά Ιρλανδίας, 18.12.1986 παρ. 56). Ειδικότερα, ως προς τα ομόφυλα ζευγάρια, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι ένα ζευγάρι ομοφύλων το οποίο διαβιώνει σε σταθερή σχέση απολαμβάνει «οικογενειακή ζωή» (ΕΔΔΑ, Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, 24.6.2010, παρ. 94).

Σε ό,τι αφορά τη χώρα μας, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα είναι από τις τελευταίες χώρες της Ευρώπης όπου τα ομόφυλα άτομα δεν διαθέτουν κάποιο πλαίσιο επίσημης αναγνώρισης της σχέσης τους. Για τα ζευγάρια των ομοφύλων η ανυπαρξία νομικής αναγνώρισης της σχέσης τους προξενεί μεγάλες δυσκολίες και εμπόδια στην καθημερινή τους ζωή, αφού πέρα από το θέμα της κοινωνικής περιθωριοποίησής τους, δημιουργεί και πρακτικά ζητήματα, όπως λ.χ. προβλήματα περιουσιακής κατοχύρωσης, ασφάλισης ή φορολογίας. Οφείλει επομένως και η χώρα μας να δώσει μια λύση στα συγκεκριμένα ζητήματα. Η αναγνώριση εξάλλου της συμβίωσης των ομόφυλων ζευγαριών δεν θέτει σε κίνδυνο ούτε το γάμο, ούτε άλλους συνταγματικά προστατευόμενους θεσμούς και αξίες: και μετά από αυτή την αναγνώριση όποιος επιθυμεί να συνάψει γάμο μπορεί να το πράξει (άρα δεν υπάρχει αντίθεση με το άρθρο 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος που προστατεύει το γάμο), αναγνωρίζεται όμως ότι και άλλες μορφές συμβιωτικών σχέσεων εγκαθιδρύουν οικογενειακούς δεσμούς.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι στη χώρα μας ως τώρα πρακτικά ζητήματα, όπως λ.χ. προβλήματα περιουσιακής κατοχύρωσης, ασφάλισης ή φορολογίας, αντιμετώπιζαν στην Ελλάδα όχι μόνο τα ομόφυλα, αλλά και τα ετερόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης κατά τις διατάξεις του ισχύοντος μέχρι σήμερα ν. 3719/2008. Τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης στερούνταν βασικών δικαιωμάτων σχετικών με την οικογενειακή ζωή, όπως, για παράδειγμα, το δικαίωμα συνυπηρέτησης που αναγνωρίζεται στους συζύγους σε διάφορους κλάδους (π.χ. στο δημοσιούπαλληλικό δίκαιο, στις ένοπλες δυνάμεις, κ.ά.). Η συνυπηρέτηση καθιστά εφικτή τη συμβίωση δύο ατόμων, κατοχυρώνοντας έτσι την ουσιαστική προστασία και απόλαυση της οικογενειακής ζωής. Αντίθετα με ό,τι ισχύει μέχρι τώρα στη χώρα μας, στην πλειονότητα των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως επισημαίνει και το ΕΔΔΑ, παρά

την ποικιλομορφία των επιμέρους ρυθμίσεων σε κάθε χώρα, τα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης αποκτούν ένα καθεστώς παρόμοιο με αυτό του γάμου, αφού αποκτούν δικαιώματα που σχετίζονται με τη φορολογία, την ασφάλεια υγείας, τα επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης και τις συντάξεις, τη δυνατότητα απόκτησης άδειας παραμονής και ιθαγένειας, την άρνηση κατάθεσης ενώπιον Δικαστηρίου σε βάρος του συντρόφου, την αναγνώριση του συντρόφου ως οικείου για ιατρικά θέματα κλπ. (ΕΔΔΑ, Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, 24.6.2010, παράγραφοι 31-34).

Επιπλέον, ειδικά ως προς τα ομόφυλα ζευγάρια, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), διαφοροποιήσεις σε εργασιακά δικαιώματα των ζευγαριών αυτών που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ που απαγορεύει τις διακρίσεις στην εργασία με βάση, μεταξύ άλλων, το σεξουαλικό προσανατολισμό (ΔΕΕ, Αποφάσεις C-267/12, C-147/08, C - 267/06).

Συγκεκριμένα, ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου συμπυκνώνεται σε τρία βασικά σημεία: α) Τα μέρη του συμφώνου εμπίπτουν στον όρο «οικογένεια» με την έννοια του νόμου, και ασφαλώς έχουν ο ένας έναντι του άλλου την ιδιότητα του «οικείου». β) Οι διατάξεις του νομοσχεδίου προωθούν κατά κανόνα την αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, δηλαδή σέβονται την ιδιωτική βούληση, ιδίως στον τομέα των περιουσιακών σχέσεων, όπου τα μέρη αφήνονται ελεύθερα να τις ρυθμίσουν όπως επιθυμούν. Έτσι, σε αντίθεση με το γάμο, τα μέρη μπορούν να ρυθμίσουν τα ίδια τις περιουσιακές τους σχέσεις, σύμφωνα όμως με τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, διατηρώντας σε μεγαλύτερο βαθμό την περιουσιακή τους αυτοτέλεια, εφόσον το επιθυμούν, ακόμη και σε κληρονομικά θέματα. Εάν ωστόσο δεν το επιλέξουν, έχουν πλήρη δικαιώματα, περιουσιακά και κληρονομικά. Αυτό αντανakλά μια σύγχρονη θεώρηση του οικογενειακού δικαίου, το οποίο αντιλαμβάνεται τα άτομα ως αυτεξούσιες, ανεξάρτητες και ισότιμες προσωπικότητες, ικανές να ρυθμίσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, χωρίς περιττές παρεμβάσεις του νομοθέτη, πλην αυτών που θεωρούνται απολύτως αναγκαίες για την προστασία των μερών και, κυρίως, των τέκνων. Συνακόλουθα. γ) Δεν λείπουν και αναγκαστικού δικαίου διατάξεις εκεί όπου αυτό επιβάλλεται (όπως στο τεκμήριο πατρότητας των τέκνων, το επώνυμο των μερών και των τέκνων τους ή στα ζητήματα της γονικής μέριμνας).

B. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Στο άρθρο 1 του Νομοσχεδίου, επαναλαμβάνεται περίπου η διατύπωση του ν. 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης, με τη διαφορά ότι οι λέξεις «η συμφωνία δύο ενήλικων ετερόφυλων προσώπων» αντικαθίστανται με τη διατύπωση «η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους,», έτσι ώστε οι νέες διατάξεις να ισχύουν εφεξής και για τα ζευγάρια των ομοφύλων.

Στο άρθρο 2, για τις προϋποθέσεις του συμφώνου συμβίωσης, επίσης επαναλαμβάνεται η διατύπωση του αντίστοιχου άρθρου 2 του ν. 3719/2008, προστίθεται όμως και η ρητή διευκρίνιση ότι «ακυρότητα συνεπάγεται και η εικονικότητα του συμφώνου», ώστε να είναι σαφές ότι, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στο γάμο όπου η εικονικότητα δεν συμβιβάζεται με την ανάμιξη στην τέλεσή του δημό-

σιες αρχής, τα εικονικά σύμφωνα (όπως και οι λοιπές εικονικές δικαιοπραξίες) είναι άκυρα. Επίσης, διευκρινίζεται ότι διατηρείται η διατύπωση του άρθρου 2 του ν. 3719/2008 περί πλήρους δικαιοπρακτικής ικανότητας ως προϋπόθεσης για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης. Η προϋπόθεση αυτή διαφοροποιείται από τους όρους σύναψης γάμου, διότι κρίθηκε ότι αυτό που πρέπει πρωτίστως να διασφαλίζεται είναι η προστασία ευάλωτων ομάδων (π.χ. των ανηλίκων) από το ενδεχόμενο να τύχουν εκμετάλλευσης ακόμη και από το στενό τους περιβάλλον, λόγω της έλλειψης διατυπώσεων δημοσιότητας του συμφώνου συμβίωσης και της ευκολότερης σε σχέση με το γάμο διαδικασίας σύναψης και λύσης του.

Με το άρθρο 3, για το άκυρο και ακυρώσιμο σύμφωνο: α) Διατυπώνεται με σαφήνεια ότι στην περίπτωση της ακυρότητας του συμφώνου απαιτείται διαπλαστική αγωγή ακύρωσης και ότι για την ανατροπή του συμφώνου χρειάζεται η σχετική διαπλαστική απόφαση να γίνει αμετάκλητη. β) Ορίζεται ότι το έννομο συμφέρον του τρίτου για την άσκηση αυτής της αγωγής πρέπει να είναι «οικογενειακής φύσης» (και όχι και «περιουσιακής» όπως κατά το ν. 3719/2008), Έτσι η διάταξη προσαρμόζεται σ' αυτό που έχει υποστηριχτεί και ερμηνευτικά, δηλαδή θα μπορεί να επικαλείται την ακυρότητα μόνο όποιος συνδέεται με το μέρος ή τα μέρη του συμφώνου με οικογενειακό δεσμό και γι' αυτό έχει οικογενειακής φύσης έννομο συμφέρον, στο οποίο εννοείται ότι περιλαμβάνεται και το κληρονομικό, όχι όμως και το απλό περιουσιακό έννομο συμφέρον των προσώπων που δεν έχουν οικογενειακό σύνδεσμο, όπως λ.χ. ο ασφαλιστής. γ) Γίνεται ρητή αναφορά και στην περίπτωση της ακυρωσίας, ώστε να μη χρειάζεται να καταφεύγουμε σε ερμηνείες, καθώς στο σχέδιο νόμου ορίζεται ρητά ότι «σε περίπτωση ελαττωμάτων της βούλησης εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τον ακυρώσιμο γάμο». Και δ) ορίζεται ρητά ότι η ακύρωση του άκυρου ή ακυρώσιμου συμφώνου έχει αναδρομική δύναμη, δεν επηρεάζει όμως την πατρότητα των τέκνων. Παραμένει τέλος, όπως και στο γάμο, η δυνατότητα του εισαγγελέα να ζητήσει την ακύρωση του συμφώνου αποκλειστικά για τους λόγους ακυρότητας του άρθρου 2 και μόνο όταν τα άκυρα αυτά σύμφωνα συμβίωσης προσκρούουν στη δημόσια τάξη, για να αντιμετωπισθούν περιπτώσεις εκμετάλλευσης ανηλίκων ή άλλων ατόμων από το ίδιο το οικογενειακό τους περιβάλλον, καθώς και οι περιπτώσεις εικονικότητας του συμφώνου. Εξυπακούεται ότι η αμετάκλητη δικαστική απόφαση που ακυρώνει το σύμφωνο συμβίωσης καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του.

Το άρθρο 4 περιέχει τη ρύθμιση για το επώνυμο των μερών, που είναι ακριβώς η ίδια με τη ρύθμιση του άρθρου 5 του ν. 3719/2008 και δεν αναπαράγει την αναχρονιστική ρύθμιση του άρθρου 1388 παράγραφος 3 ΑΚ.

Στο άρθρο 5 ρυθμίζονται οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους. Η πρώτη παράγραφος αναφέρεται στις αμιγώς προσωπικές σχέσεις, για τις οποίες κρίνεται σκόπιμο να εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, αν δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση σε αυτόν ή σε άλλο νόμο. Η δεύτερη παράγραφος αναφέρεται στις μη προσωπικές σχέσεις των μερών μεταξύ τους, δηλαδή αφενός στις μικτές, όπου υπάγονται και οι διατροφικές αξιώσεις (συμβολή στις οικογενειακές ανάγκες ή διατροφή στη σπάνια βέβαια εδώ περίπτωση της διάστασης), και αφετέρου στις αμιγώς

περιουσιακές. Σε αυτές τις μη προσωπικές σχέσεις καθιερώνεται με έντονο τρόπο η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, καθώς ορίζεται ότι, να μεν εφαρμόζονται και εδώ αναλόγως οι αντίστοιχες διατάξεις για τις σχέσεις των μερών από το γάμο, προβλέπεται όμως παραπέρα ότι τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίσουν τις σχέσεις αυτές με συμφωνία τους κατά την κατάρτιση του συμφώνου, όπου ένα μόνο δεν μπορούν να κάνουν, όπως ορίζεται ρητά: να παραιτηθούν συνολικά και εκ των προτέρων από την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα. Η πρόβλεψη αυτή στηρίζεται στη σκέψη ότι η ρύθμιση για την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα αποτελεί έντονη έκφραση της αρχής της ισότητας, έτσι ώστε τα μέρη του συμφώνου να μεν να μπορούν να τροποποιούν τους όρους της αξίωσης, αλλά να μην μπορούν να παραιτηθούν ολοσχερώς από αυτήν πριν από τη γέννησή της.

Στο άρθρο 6, ρυθμίζεται το ζήτημα της τύχης των αποκτημάτων στην περίπτωση της απλής ελεύθερης συμβίωσης χωρίς σύμφωνο, και ορίζεται ότι στην περίπτωση αυτή η τύχη των περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποκτηθεί μετά την έναρξη της συμβίωσης (αποκτήματα) κρίνεται κατά τις γενικές διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η προσθήκη της διάταξης αυτής είναι απαραίτητη λόγω των αντιφατικών δικαστικών αποφάσεων που ανέκαθεν εκδίδονταν σχετικά, και ιδίως επειδή μετά το ν. 3719/2008 φάνηκε να διαμορφώνεται στη νομολογία η τάση να μην αποδίδονται τα αποκτήματα στην απλή ελεύθερη συμβίωση ούτε καν κατά τα άρθρα 904 επ. ΑΚ. Αυτή η άποψη έρχεται σε αντίθεση με το γράμμα και το σκοπό των γενικών αυτών άρθρων. Επιβάλλεται, άρα, να υπάρχει μια ρητή ρύθμιση, και μάλιστα, ενόψει του ότι ενδεχομένως εκκρεμούν σχετικές υποθέσεις, ορίζεται επιπλέον ότι οι διατάξεις των άρθρων 904 επ. εφαρμόζονται και σε εκκρεμείς δίκες.

Στο άρθρο 7, για τη λύση του συμφώνου, αλλάζει ο τρόπος της μονομερούς λύσης σε σχέση με το άρθρο 4 παρ. 1β του ν. 3719/2008, δηλαδή ορίζεται ότι από τη μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση για τη λύση θα πρέπει να έχει προηγηθεί - και επιδοθεί με δικαστικό επιμελητή - πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και να έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση. Το αποδεικτικό επίδοσης της πρόσκλησης θα πρέπει να επισυνάπτεται στο συμβολαιογραφικό έγγραφο για τη μονομερή λύση.

Η ρύθμιση αυτή εκφράζει την αντίληψη ότι η δυνατότητα να λύνεται το σύμφωνο μονομερώς συνάδει μεν με το πνεύμα του νόμου, όμως ο αιφνιδιασμός του άλλου μέρους δεν συνάδει με μια μονομερή λύση άμεσης ισχύος, ιδίως δε όταν ρητά αναγνωρίζεται ότι δημιουργούνται οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών. Ακόμη το άρθρο 7 διαφέρει από το προηγούμενο δίκαιο και στο μέτρο που κατά το νομοσχέδιο μόνο ο γάμος μεταξύ των μερών του συμφώνου αποτελεί λόγο αυτοδικαίως λύσης του συμφώνου, και όχι και ο γάμος του ενός μέρους με τρίτον (άρθρο 4 παρ. 1γ του ν. 3719/2008). Και αυτό επειδή η αυτόματη λύση του συμφώνου μέσω ενός μεταγενέστερου γάμου με τρίτον δεν συνάδει με το πνεύμα του παρόντος νόμου που, όπως προαναφέρθηκε, αναγνωρίζει τις οικογενειακές σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των μερών ούτε με το ιδεολογικό του στίγμα που εμπνέεται από τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης.

Τέλος, στο άρθρο 7 περιλαμβάνεται και τρίτη παρά-

γραφος που αφορά τη διατροφή μετά τη λύση του συμφώνου, ως προς την οποία ορίζεται ότι εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη διατροφή μετά το διαζύγιο, μπορούν όμως τα μέρη του συμφώνου, κατά τη σύναψή του, να παραιτηθούν από το σχετικό δικαίωμα. Σε αντίθεση με την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα που αποτελεί έκφραση της αρχής της ισότητας, δεδομένου ότι ο έχων την αξίωση συνέβαλε στην αύξηση της περιουσίας του άλλου, η πρόβλεψη περί παραίτησης από το δικαίωμα διατροφής στηρίζεται στη σκέψη ότι τα μέρη αποτελούν αυτεξούσιες, ανεξάρτητες και ισότιμες προσωπικότητες, ικανές να ρυθμίσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Στο άρθρο 8, τα μέρη του συμφώνου εξομοιώνονται απόλυτα με τους συζύγους ως προς το μεταξύ τους κληρονομικό δικαίωμα, με τη μόνη εξαίρεση να αφορά τη νόμιμη μοίρα, για την οποία ορίζεται ότι το κάθε μέρος μπορεί, κατά τη σύναψη του συμφώνου, να παραιτηθεί από το δικαίωμά του στη νόμιμη μοίρα. Και τούτο διότι εάν τα μέρη επιλέξουν να διατηρήσουν την περιουσιακή τους αυτοτέλεια, μπορούν να παραιτηθούν εξ αρχής από το δικαίωμα στη νόμιμη μοίρα και να ρυθμίσουν διαφορετικά την κληρονομική τους διαδοχή, με το σκεπτικό που εκτέθηκε και πιο πάνω.

Το άρθρο 9, καθιερώνει ρητά ως προς την πατρότητα των κοινών τέκνων που αποκτούν τα μέρη του συμφώνου, τεκμήριο παρόμοιο με αυτό που ισχύει στο γάμο.

Στο άρθρο 10, για το επώνυμο των τέκνων, προστίθεται (σε σχέση με το ν. 3719/2008) ρύθμιση κατά την οποία στο σύνθετο επώνυμο από τους δύο γονείς, που θα αποκτά το τέκνο αν οι γονείς του δεν έχουν κάνει σχετική συμφωνία, θα τίθεται ως πρώτο το επώνυμο που προηγείται στην αλφαβητική σειρά. Αποτυπώνεται έτσι και στο νόμο η ερμηνεία που είχε υποδειχτεί για την κάλυψη του νομικού κενού, υπό το καθεστώς του ν. 3719/2008 ως προς το ζήτημα τίνος γονέα το επώνυμο προηγείται στο σύνθετο επώνυμο που θα πάρει το παιδί. Ήδη από τον ν. 3719/2008 είχε ορθώς προκριθεί να μην επαναλαμβάνεται η αναχρονιστική και αντίθετη στην ισότητα των φύλων διάταξη του άρθρου 1505 παράγραφος 3 ΑΚ που προβλέπει ότι σε περίπτωση παράλειψης της δήλωσης περί του επωνύμου των τέκνων, αυτά αποκτούν το επώνυμο του πατέρα τους.

Στο άρθρο 11, περιλαμβάνεται η ρύθμιση για τη γονική μέριμνα των κοινών παιδιών του ζευγαριού. Η ρύθμιση αυτή παραπέμπει σε όσα ισχύουν για τη γονική μέριμνα των παιδιών που γεννιούνται σε γάμο.

Το άρθρο 12, αναφέρεται στην ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων νόμων που αφορούν συζύγους και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση που να αφορά συγκεκριμένα τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Με την διάταξη αυτή αναγνωρίζονται δικαιώματα, τα οποία μέχρι σήμερα τα μέρη δεν απολάμβαναν. Τα δικαιώματα αυτά ενυπάρχουν σε όλη την εθνική έννομη τάξη και σε πληθώρα διατάξεων και κλάδων δικαίου (ασφαλιστικό, συνταξιοδοτικό, φορολογικό, εργατικό, δημοσιοϋπαλληλικό κ.α.), με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η εξαντλητική απαρίθμησή τους. Για τον λόγο αυτό, και για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο περιοριστικής ερμηνείας της εν λόγω διάταξης, προκρίθηκε η συγκεκριμένη διατύπωση, η οποία κατοχυρώνει όλα τα δικαιώματα των συζύγων που απορρέουν από άλλες διατάξεις νόμων και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Έτσι, διασφαλίζεται η απόλαυση

της οικογενειακής ζωής, αλλά και ο σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού, σύμφωνα με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

Ειδικά για την άσκηση εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων, κρίθηκε αναγκαία η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των σχετικών διατάξεων και συμπεριλήφθηκε εξουσιοδοτική διάταξη στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 12. Ωστόσο, η ύπαρξη των εν λόγω δικαιωμάτων κατοχυρώνεται στον παρόντα νόμο και ειδικότερα στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 12, ενώ με το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα απλώς θα ρυθμίζονται οι επιμέρους λεπτομέρειες για την άσκησή τους.

Το άρθρο 13, ορίζει το πεδίο εφαρμογής του νόμου, δηλαδή ότι αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης που καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής, εφόσον, βέβαια, στη δεύτερη περίπτωση, για τη σύναψη τηρούνται και οι προϋποθέσεις που θέτει το Διεθνές Δίκαιο. Στην δεύτερη παράγραφο ρυθμίζεται το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου για τα αλλοδαπά σύμφωνα συμβίωσης και τα αποτελέσματα που αναπτύσσουν στην ελληνική έννομη τάξη. Λόγω της μεγάλης ποικιλομορφίας των συμφώνων αυτών και της ανάγκης να διαφυλαχθεί πρωτίστως η ασφάλεια δικαίου για τα μέρη που τα έχουν συνάψει, προβλέπεται ότι οι προϋποθέσεις σύναψης, οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους και οι προϋποθέσεις και συνέπειες της λύσης των αλλοδαπών συμφώνων συμβίωσης διέπονται από το δίκαιο του τόπου όπου καταρτίστηκαν. Για την κληρονομική διαδοχή προβλέπεται ότι εφαρμόζονται οι σχετικοί κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Ως προς τα λοιπά αποτελέσματα των αλλοδαπών συμφώνων συμβίωσης προβλέπεται ότι αυτά αναπτύσσονται μεν στην ελληνική έννομη τάξη, αλλά δεν υπερβαίνουν τα αποτελέσματα του παρόντος νομοσχεδίου.

Με το άρθρο 14, τροποποιούνται τέσσερα άρθρα του Αστικού Κώδικα, ώστε το περιεχόμενό τους να εναρμονίζεται με τις προτεινόμενες στο παρόν σχέδιο νόμου διατάξεις για το σύμφωνο συμβίωσης.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 1354 ΑΚ προστίθεται ως κώλυμα γάμου και η ύπαρξη συμφώνου συμβίωσης μεταξύ του ενός συζύγου και τρίτου, εφόσον το σύμφωνο λειτουργεί, δηλαδή δεν έχει ακόμη λυθεί ή ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Η προσθήκη αυτή είναι απαραίτητη, εφόσον κατά το νομοσχέδιο ο μεταγενέστερος γάμος του ενός μέρους του συμφώνου με τρίτον δεν αποτελεί λόγο αυτοδίκαιης λύσης του συμφώνου.

Στο άρθρο 1462 ΑΚ προστίθεται διάταξη όπου ορίζεται ρητά ότι αγχιστεία δημιουργείται και από το σύμφωνο συμβίωσης. Κρίθηκε σκόπιμο να λυθεί νομοθετικά το ζήτημα της δημιουργίας αγχιστείας μέσω του συμφώνου και να μην αφήνεται στην ερμηνεία, όπως συνέβαινε υπό το καθεστώς του ν. 3719/2008, όπου το ζήτημα, ως ερμηνευτικό πρόβλημα, ήταν εριζώμενο.

Στο άρθρο 1463 ΑΚ, στους ιδρυτικούς λόγους της συγγένειας με τον πατέρα και τους συγγενείς του προστίθεται και το σύμφωνο συμβίωσης.

Τέλος, και πάλι για το λόγο της εντονότερης προσέγγισης, κατά το παρόν νομοσχέδιο, του συμφώνου προς το γάμο, το άρθρο 1576 ΑΚ τροποποιείται, έτσι ώστε λό-

γο αυτοδίκαιης λύσης της υιοθεσίας να αποτελεί πλέον όχι μόνο η τέλεση γάμου, αλλά και η σύναψη συμφώνου συμβίωσης μεταξύ του θετού γονέα και του θετού τέκνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στην τελευταία πενταετία φαινόμενα ρατσισμού και μισαλλοδοξίας έγιναν ιδιαίτερα αισθητά. Η διάχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών ιδεών είχε μάλιστα συχνά βίαιη τροπή, όπως έχει καταγραφεί από διεθνή και εθνικά όργανα. Ομοίως υπήρξε και η διάδοση της ρατσιστικής ρητορείας.

Η ανάπτυξη των φαινομένων του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας τραυματίζει σοβαρά τον κορμό της κοινωνίας, η δε αντιμετώπισή τους δε μπορεί να περιοριστεί μόνο σε μέτρα ποινικής καταστολής. Η πολιτεία καλείται να αναλάβει σαφείς πρωτοβουλίες για την πρόληψή τους, πρωτοβουλίες που θα εκτείνονται σε μεγάλο εύρος της δημόσιας διοίκησης. Είναι λοιπόν αναγκαίος ο συντονισμός αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα, σε ό, τι αφορά στην αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας, σύμφωνα και με τις συστάσεις διεθνών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), προϋπόθεση για την ανάπτυξη των όποιων δράσεων αποτελεί η αξιόπιστη καταγραφή του φαινομένου, γεγονός που προαπαιτεί τον συντονισμό των ενεργειών των συναρμόδιων υπουργείων και φορέων. Υπό το πρίσμα αυτό, ήδη, από το Μάρτιο του 2015 συστάθηκε και λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ομάδα Εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Αστυνομίας (αρμόδια τμήματα δίωξης ρατσιστικής βίας), του Δικτύου Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας, της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, καθώς και η Ειδική Εισαγγελέας για τη Ρατσιστική Βία. Στο πλαίσιο των εργασιών της ομάδας ήδη επισημάνθηκε η δυσκολία των δικωτικών αρχών να προσεγγίσουν τις κοινωνικές ομάδες που στοχοποιούνται, ενώ προέκυψε ως ευρύτερη ανάγκη η χάραξη στρατηγικής και ο συντονισμός όλων των πρωτοβουλιών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, που αναλαμβάνουν τα όργανα της Πολιτείας.

B. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΥΘΜΙΣΕΙΣ

Με το άρθρο 15, του σχεδίου νόμου συνιστάται το «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας» ως συμβουλευτικό-γνωμοδοτικό όργανο για τη διευκόλυνση της διαβούλευσης και της συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών επί θεμάτων πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.

Με το άρθρο 16, ορίζεται η σύνθεση του ανωτέρω συμβουλίου ως κάτωθι από: α. Τον Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Πρόεδρο, β. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής

Ανασυγκρότησης, γ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Προστασίας του Πολίτη, δ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Μεταναστευτικής Πολιτικής, ε. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, στ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών, ζ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, θ. έναν εκπρόσωπο της Ελληνικής Αστυνομίας, ι. έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, ια. έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων, ιβ. έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ιγ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ιδ. έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ιε. δύο εκπροσώπους του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, ιστ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία, και ιζ. έναν εκπρόσωπο της ΕΣΗΕΑ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη προσκαλείται και συμμετέχει στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης βάσει του ν. 3304/2005 καταθέτοντας στοιχεία και παρατηρήσεις για τα υπό διαβούλευση θέματα. Προβλέπεται επίσης ότι ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί οποτεδήποτε, με αμετάκλητη δήλωσή του προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, να καταστεί εφεξής πλήρες μέλος αυτού με δικαίωμα ψήφου.

Με το άρθρο 17, προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου: α) για την εναρμόνιση με διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες και με πρακτικές, και β) για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών σε όλο το φάσμα της Διοίκησης με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου ή αναπηρίας.

Ειδικότερα, για την συντεταγμένη αντιμετώπιση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας από την Πολιτεία προβλέπεται η εκπόνηση εθνικού σχεδίου δράσης με σαφείς ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, το οποίο θα αναπτύσσεται στα ακόλουθα στάδια: α) ιεράρχηση προτεραιοτήτων και κοστολόγηση, β) παρακολούθηση και επικαιροποίηση, και γ) αξιολόγηση. Τέλος, προβλέπεται και η δημοσιοποίηση του ετήσιου απολογισμού δράσης του Συμβουλίου με την υποβολή του έως το τέλος Ιανουαρίου κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής.

Με το άρθρο 18, προβλέπεται η υποστήριξη, επιστημονική, διοικητική και γραμματειακή, του Συμβουλίου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προβλέπεται ο τρόπος λειτουργίας του, ενώ ορίζεται ότι κατά τα λοιπά, όπου δηλαδή δεν υφίσταται ειδικότερη ρύθμιση, η λειτουργία του διέπεται από τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Με το άρθρο 19, προβλέπεται η δυνατότητα επέκτασης της διαβούλευσης επί συγκεκριμένων ζητημάτων στο πλαίσιο των συνεδριάσεων του Συμβουλίου και με ΜΚΟ και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

(Άρθρο 20 ΣχΝ) Με την προσθήκη νέας παραγράφου (υπ' αριθ. 4) στο άρθρο 56 του Ποινικού Κώδικα παρέχεται η δυνατότητα στην κρατούμενη μητέρα ανήλικου τέκνου, μέχρι πέντε ετών, να παραμείνει κοντά του, κατά τα κρίσιμα πρώτα χρόνια της ζωής του, εκτίοντας την ποινή της ή μέρος της με τη μορφή του κατ' οίκον περιορισμού. Προϋποθέσεις για την παροχή της δυνατότητας αυτής είναι από τη μία το όχι μεγάλης βαρύτητας αδίκημα (επιβολή ποινής φυλάκισης) και από την άλλη η μη ύπαρξη ανάγκης να εκτιθεί η ποινή στο κατάστημα κράτησης, προκειμένου να αποτραπεί η γυναίκα κρατούμενη από την τέλεση αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων στο μέλλον. Επίσης, αναγνωρίζεται η ίδια δυνατότητα και στην μητέρα κρατούμενη που η ποινή της είναι κάθειρξη ως δέκα έτη, εφόσον το τέκνο της αδυνατεί να αυτοεξυπηρετηθεί λόγω υποκείμενης νόσου ή αναπηρίας. Με την παροχή της δυνατότητας αυτής, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου, ενισχύεται η εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας με τόσο με τη διάταξη του άρθρου 21 του Συντάγματος 1975/1986/2001, που ορίζει ότι η προστασία της οικογένειας, της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας τελούν υπό την προστασία του κράτους όσο και με σχετικά κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης, που συνιστούν την επιβολή ποινών εκτελούμενων στην κοινότητα, όταν πρόκειται για μητέρες κρατούμενες, κατά τρόπον ώστε αυτές να παραμένουν δίπλα στα παιδιά τους, ειδικά όταν η βαρύτητα του αδικήματός τους, σε συνάρτηση με το συμφέρον του ανηλίκου, το επιτρέπει.

Η διάταξη του άρθρου 21 του παρόντος σχεδίου νόμου διαμορφώνεται κατάλληλα, ώστε να μην υπάγονται σε αυτήν αποκλειστικά δράστες που ενεργούν με κίνητρο το μίσος, αλλά και όταν με οποιοδήποτε άλλο κίνητρο επιλέγουν το θύμα εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, είτε επειδή το θεωρούν κοινωνικά ευάλωτο, είτε επειδή από προκατάληψη θεωρούν ότι φέρει κάποιες ιδιαίτερες κοινωνικές ιδιότητες. Η νομοτεχνική διατύπωση του εγκλήματος με ρατσιστικά χαρακτηριστικά έφερε ως κεντρικό ειδοποιό στοιχείο την διαθετική έννοια του «μίσους», έννοια που παρέπεμπε στην εσωτερική-ψυχική κατάσταση του θύματος και ως εκ τούτου δεν ήταν εμπειρικά αισθητή. Το γεγονός αυτό δημιουργούσε αποδεικτικές δυσχέρειες και προφανώς συνέβαλλε στην σπανιότητα εφαρμογής. Με την παρούσα διάταξη επιχειρείται μια νομοτεχνική διατύπωση που εστιάζει στο αντικειμενικό και αντιληπτό γεγονός της επιλογής-στοχοποίησης του θύματος εξαιτίας των ειδικότερων χαρακτηριστικών του, όπως αυτά απαριθμούνται περιοριστικά στη διάταξη, είτε τα φέρει πράγματι το θύμα, είτε νομίζει ο δράστης ότι τα φέρει.

Η ρύθμιση του άρθρου 22 αφορά την κατάργηση της περίπτωσης θ' της παρ. 3 του άρθρου 100 του Π.Κ. Η επιλογή αυτή στηρίζεται στην κρίση ότι η αναστολή υπό επιτήρηση σε ποινές μεγαλύτερες από 3 έτη δεν επιτρέπεται να μπορεί να εξαρτάται από όρους, όπως η προηγούμενη καταβολή ποσών που εκ πλαγίου θα προσέδιδαν σε αυτή δυσμενή αποτελέσματα ανάλογα με τη μετατροπή της ποινής ή θα την εμφάνιζαν να έχει τη βαρύτητα χρηματικής ποινής.

Με το άρθρο 23 του σχεδίου νόμου επιχειρείται η ρύθμιση των ειδικών περιπτώσεων κατά τις οποίες η υπ' ό-

ρον απόλυση κατ' άρθρο 110Α Π.Κ. δεν στηρίζεται σε μόνιμη αναπηρία, αλλά σε προσωρινή. Διαμορφώνεται για το σκοπό αυτό ένα ειδικότερο διαδικαστικό πλαίσιο, με το οποίο: α) αφενός εξυπηρετούνται οι ανάγκες και τα δικαιώματα του κρατουμένου, ιδίως ως προς τα στοιχεία της θεώρησης του χρόνου που μεσολαβεί από την απόλυση υφ' όρον ως πραγματικού χρόνου έκτισης της ποινής και ως προς τη λήξη της διαδικασίας επανεξετάσεων της αναπηρίας και διακρίβωσης των σχετικών προϋποθέσεων με την περάτωση του χρονικού διαστήματος του άρθρου 109 Π.Κ. και, παραλλήλως, β) τίθενται όροι διασφάλισης ότι η δικαστική κρίση θα μπορεί να παρακολουθεί την πορεία της υγείας του αιτούντος και υφ' όρον απολυθέντος (μέσα από τις επανεξετάσεις του) και να διατηρείται σε συνεχή αντιστοιχία με αυτή στοιχείο που αναβαθμίζει νομοθετικά το ρόλο του δικαστή σε αυτές τις περιπτώσεις.

Με το άρθρο 24 του σχεδίου νόμου καταργείται η παράγραφος 3α του άρθρου 124 του Ποινικού Κώδικα. Η κλιμάκωση της αυστηρότητας στην αντιμετώπιση του ανηλίκου ενόψει της ανυπακοής του που εκδηλώνονταν με την επανειλημμένη διαφυγή του από το Ίδρυμα Αγωγής δεν ήταν συμβατή με την αρχή nullumcrimennulla poenasinolege (άρθρο 7 παρ. 1 του Συντάγματος) και την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1δ του Συντάγματος). Κι αυτό γιατί μια πειθαρχικού χαρακτήρα παράβαση, που από μόνη της δεν συνιστούσε έγκλημα, επαρκούσε για να ερευνηθεί η ανάγκη ποινικού σωφρονισμού του ανηλίκου. Περαιτέρω, η ίδια η χρήση του όρου «επανειλημμένη διαφυγή» επέτρεπε συμπεριφορές με πολύ διαφορετικό απαξιολογικό περιεχόμενο (λ.χ. ως προς τον αριθμό των επαναλήψεων, τη χρονική έκταση και τους λόγους της διαφυγής) να συνδέονται με τις ίδιες έννομες συνέπειες. Άλλωστε, η περίπτωση β' της καταργηθείσας διάταξης, ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή της ενοχής (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, άρθρο 14 παρ. 1 Π.Κ.). Ειδικότερα, η νέα πράξη που τελούνταν από τον ανήλικο, ενώ η ίδια δεν μπορούσε να επισύρει κατ' άρθρο 127 παρ. 1 του Π.Κ. ποινικό σωφρονισμό, έδινε τη δυνατότητα στο δικαστήριο να επιβάλλει τη σχετική ποινική κύρωση ως προς την προγενέστερη πράξη, υπό τη μορφή της αντικατάστασης του αναμορφωτικού μέτρου του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ιβ' Π.Κ. που είχε επιβληθεί. Έτσι, όμως, η νεότερη συμπεριφορά του ανηλίκου δράστη επιβάρυνε αναδρομικά την ποινική αντιμετώπισή του για προηγούμενες συμπεριφορές του.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 25 του σχεδίου νόμου η επιβολή του ιδρυματικού αναμορφωτικού μέτρου της τοποθέτησης σε Ίδρυμα Αγωγής, κατ' άρθρο 122 παρ. 1 περίπτωση ιβ' Π.Κ., περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις των πράξεων που αν τις τελούσε ενήλικος θα ήταν κακουργήματα. Η επιλογή αυτή συνάδει αφενός με την αρχή της χρήσης του ποινικού δικαίου ως ultimumrefugiumpκαι αφετέρου με τις κατευθύνσεις και επιταγές που απορρέουν από το άρθρο 37 περίπτωση β' του ν. 2101/1992, με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 26, υπό την επιφύλαξη ότι θα κριθεί αυτό αναγκαίο, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει την ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων σε ανήλικο μεγαλύτερο από 15

έτη που, έχοντας τελέσει αξιόποινη πράξη, τοποθετήθηκε σε ίδρυμα αγωγής και μετά την εισαγωγή του σε αυτό τελεί νέο έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Με τον τρόπο αυτόν αντικαθίσταται το σχήμα που προβλεπόταν από το καταργηθέν άρθρο 126 παράγραφος 3α Π.Κ., όπου η απλή επανειλημμένη διαφυγή από το ίδρυμα αγωγής μπορούσε να επιτείνει την ποινική αντιμετώπιση του ανηλίκου και η τέλεση νέου κακουργήματος οδηγούσε σε αντικατάσταση του επιβληθέντος αναμορφωτικού μέτρου της τοποθέτησης σε ίδρυμα αγωγής με ποινικό σωφρονισμό, δημιουργώντας προβλήματα τήρησης της αρχής της ενοχής (βλ. παραπάνω αιτιολογική έκθεση υπό άρθρο 24επ.ΣχΝ). Με τη νέα ρύθμιση επιδιώκεται, άλλωστε, η καλύτερη διαφύλαξη της υποχρέωσης της πολιτείας να επιβάλλει ποινή σε ανήλικο μόνο ως έσχατο μέτρο (άρθρο 37 παρ. β του ν. 2101/1992), δηλαδή αφού έχει προηγηθεί τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής για αυξημένης βαρύτητας πράξη και παρόλα αυτά εκδηλώνεται επανάληψη εγκληματικότητας αυξημένης βαρύτητας.

Με τη διάταξη του άρθρου 27 σχεδίου νόμου επιχειρείται η διαβάθμιση των ποινών που επιφυλάσσει το άρθρο 292 του Ποινικού Κώδικα, με κριτήριο την ένταση της παρεμπόδισης λειτουργίας κοινόχρηστης εγκατάστασης. Ειδικότερα, στην πρώτη παράγραφο προβλέπεται ποινή φυλάκισης έως ενός έτους για τη βασική μορφή τέλεσης του εγκλήματος, ενώ ταυτόχρονα τυποποιούνται, διακεκριμένη και προνομιούχα μορφή του εγκλήματος, στις παραγράφους 2 και 3 αντίστοιχα. Παράλληλα αποποινικοποιείται η τέλεση του εγκλήματος από αμέλεια. Τέλος, στο πεδίο προστασίας της διάταξης εντάσσονται ρητά και οι αυτοκινητόδρομοι.

Με το άρθρο 28, δίνεται η δυνατότητα στο δικαστήριο να αφήσει την ποινή στην περίπτωση που διαπιστώσει ό- τι τα στοιχεία του εγκλήματος το εμφανίζουν ως ελάχιστης απαξίας, ιδίως ενόψει των σκοπών της ποινής και μιας τελικής εκτίμησης επιείκειας η οποία συνδέεται με την επιδίωξη υπεράσπισης από το δράστη ενός ευρύτερου κοινωνικού συμφέροντος (ιδίως συνταγματικής περιωπής).

Η έννομη τάξη της χώρας μας τιμωρεί ήδη τη διακριτική μεταχείριση κατά τη συναλλακτική διάθεση υπηρεσιών και αγαθών με τις διατάξεις του ν. 3304/2005. Με τη διάταξη του άρθρου 29 του σχεδίου νόμου, επεκτείνεται η ποινική προστασία του ατόμου απέναντι σε φαινόμενα καταφρονητικής του μεταχείρισης μέσω του αποκλεισμού του από παροχές αγαθών και υπηρεσιών, λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Η επέκταση της ποινικής προστασίας στο πεδίο της εθελοντικής- ανθρωπιστικής προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών κρίνεται αναγκαία, διότι σε αυτές τις περιπτώσεις, ο καταφρονητικός χαρακτήρα αποκλεισμός δεν απομειώνει απλώς την κοινωνική παράσταση του θύματος αλλά υποδηλώνει την άρνηση της ίδιας της ανθρωπότητας του ιδιότητας, ταπεινώνοντας έτσι το θύμα αλλά και προπαγανδίζοντας στο κοινωνικό σύνολο την αντίληψη ότι υπάρχουν ζωές απογυμνωμένες από την ιδιότητα του προσώπου, ζωές δηλαδή ανάξιες για τροφή ή για θεραπεία. Τη διάταξη αφορά μόνο ο αποκλεισμός από παροχές υπηρεσιών και αγαθών, ο οποίος εμφανίζεται α-

ντικειμενικά ως έμπρακτη καταφρόνηση του θύματος. Το στοιχείο της καταφρόνησης, συνεπώς, δεν αρκεί να ενυπάρχει ως ενδιάθετη κατάσταση, στις υποκειμενικές προθέσεις και τα κίνητρα του δράστη, αλλά πρέπει να χαρακτηρίζει το αντικειμενικό νόημα της πράξης του αποκλεισμού. Να συνάγεται δηλαδή από τις περιστάσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης η έμπρακτη ταπείνωση του θύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η υπαγωγή, με το άρθρο 30 του σχεδίου νόμου, και των αναφερόμενων στο άρθρο 225 παράγραφος 1 περίπτωση α' και 2 εδάφιο α' του ΠΚ πράξεων στην προβλεπόμενη στο άρθρο 59 παράγραφος 2 του ΚΠΔ διαδικασία κατά την περίπτωση που ασκήθηκε ποινική δίωξη για το γεγονός για το οποίο δόθηκε η χωρίς όρκο κατάθεση ή έγινε η ψευδής αναφορά στην αρχή είναι επιβεβλημένη για τους ίδιους λόγους που οδήγησαν στη θέσπισή της για τα αδικήματα της ψευδορκίας και της ψευδούς καταμήνυσης, ιδίως για τον περιορισμό των υποθέσεων που εκκρεμούν προς εκδίκαση όταν εξαρτώνται άμεσα από άλλη πράξη. Συγκεκριμένα, θα εξαλείψει το φαινόμενο να αναστέλλεται υποχρεωτικά με πράξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών η ποινική διαδικασία για τις πράξεις της ψευδούς καταμήνυσης και της ψευδορκίας μάρτυρα και, για την ίδια δικογραφία, να πρέπει να ερευνηθεί εάν υφίστανται επαρκείς ενδείξεις για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης για την πράξη της ψευδούς χωρίς όρκο κατάθεσης που έχει δοθεί από τον εγκαινούντα, ο οποίος έχει δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής και για το λόγο αυτό εξετάζεται χωρίς όρκο. Καλύπτει τις περιπτώσεις της χωρίς όρκο κατάθεσης μάρτυρα, κατά τους ορισμούς του άρθρου 221 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αλλά και της αναφοράς σε κάθε άλλη αρχή. Για την ταυτότητα του νομικού λόγου, υπάγεται στη διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο 59 παράγραφος 2 του ΚΠΔ και το άρθρο 364 ΠΚ, δεδομένου ότι ήδη υπάγονται σε αυτή τα αδικήματα της απλής και συκοφαντικής δυσφήμισης φυσικού προσώπου (άρθρα 362, 363 ΠΚ) και όχι εκείνο της δυσφήμισης (απλής ή συκοφαντικής) ανώνυμης εταιρείας.

Η τροποποίηση του άρθρου 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, με το άρθρο 31 του σχεδίου νόμου, είναι μερική και κρίνεται αναγκαία προκειμένου να εναρμονιστούν οι δικονομικές διατάξεις του δικαίου των ανηλίκων με τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου των ανηλίκων, όπως διαμορφώθηκαν με πρόσφατες τροποποιήσεις και με την παρούσα. Ειδικότερα, καθορίζεται ότι η εκδίκαση των αξιόποινων πράξεων που τελούνται από ανηλικούς ανήκει στο μονομελές δικαστήριο ανηλίκων, εκτός από τις πράξεις που αν τελούνταν από ενήλικα, θα απειλούνταν με ισόβια κάθειρξη, καθώς και τις πράξεις του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών, που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων. Τέλος, καθορίζεται ότι, ανεξάρτητα από το αν ο δράστης έχει συμπληρώσει τα 15 έτη της ηλικίας του, όπως προβλεπόταν από την προϊσχύουσα διάταξη που καθόριζε την αρμοδιότητα του Μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων, τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα που προ-

βλέπονται από τον Ποινικό Κώδικα επιβάλλονται είτε από το Μονομελές είτε από το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων που εκδικάζουν τη σχετική πράξη.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 32 του σχεδίου νόμου παρέχεται ρητά η δυνατότητα στον αρμόδιο εισαγγελέα, αφού ενημερωθεί έστω και τηλεφωνικά από τους ανακριτικούς υπαλλήλους, να κρίνει ότι δεν είναι αναγκαία η προσαγωγή του επ' αυτοφώρω συλλαμβανόμενου για πλημμέλημα δράστη ενώπιόν του και να αποφασίσει αυτός να αφεθεί ελεύθερος και να μην κρατηθεί. Η δυνατότητα αυτή αναγνωρίζεται στον εισαγγελέα με την πρόβλεψη του άρθρου 417 ΚΠΔ («εκτός αν ο Εισαγγελέας κρίνει ότι συντρέχουν λόγοι να μην εφαρμοστεί αυτή η διαδικασία»), ρύθμιση με την οποία καταλείπεται στην κρίση του η εφαρμογή ή μη της επί των επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενων πλημμελημάτων συνοπτικής διαδικασίας. Η διάταξη του άρθρου 279 ΚΠΔ εξειδικεύει τη διατυπωμένη στο άρθρο 6 του Συντάγματος βούληση του συνταγματικού νομοθέτη για κατοχύρωση της προσωπικής ελευθερίας του ατόμου. Κυρίαρχο πεδίο ρύθμισης της εν λόγω διάταξης του ΚΠΔ αποτελεί συνεπώς η τήρηση των προθεσμιών για την προσαγωγή του κατηγορουμένου. Γι' αυτό άλλωστε προστίθεται η υποχρέωση των προανακριτικών υπαλλήλων να ενημερώσουν τον εισαγγελέα εντός διαστήματος 12 ωρών, ώστε να μην προκύψουν περιπτώσεις καταστρατηγήσεων της διάταξης, από ενδεχόμενη καθυστέρηση χρήσης της εν λόγω δυνατότητας που παρέχεται με αυτή, οπότε και θα εξανεμιζόταν το νόημα της εν λόγω ρύθμισης.

Με τη ρύθμιση του άρθρου 33 του σχεδίου νόμου προστίθενται στο άρθρο 340 παρ. 1 του ΚΠΔ προβλέψεις διευκόλυνσης του διορισμού συνηγόρων από το δικαστήριο σε όσους κατηγορούμενους δεν έχουν με επιλογή από τους οικείους πίνακες που συντάσσουν οι δικηγορικοί σύλλογοι, καθώς και ενδυνάμωσης της υπερασπιστικής προσπάθειας, αφού υποχρεωτικά η εκδίκαση της σχετικής υπόθεσης θα γίνεται, με σκοπό την προετοιμασία σχετικά, μετά από διακοπή έως και 30 ημέρες. Άλλωστε, αναμένεται με τη διαδικασία διορισμού συνηγόρου κατά τα ανωτέρω ήδη από την αρχή της συνεδρίασης –ακόμη και αν αυτό για διάφορους λόγους μπορεί να είναι μερικά δυνατό- να εξοικονομείται χρόνος και να προσδιορίζεται έγκαιρα ποιες υποθέσεις θα εκδικαστούν μετά τη διακοπή και ποιες πριν, ώστε να μην ταλαιπωρούνται οι παράγοντες της δίκης και οι πολίτες που σχετίζονται με αυτή.

Με το άρθρο 34 του σχεδίου νόμου η διάταξη του άρθρου 478 ΚΠΔ προσαρμόζεται στην αλλαγή της ρύθμισης του άρθρου 127 παρ. 1 του Π.Κ., ώστε το δικαίωμα άσκησης έφεσης κατά βουλεύματος να επεκταθεί και στη νέα περίπτωση επιβολής περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων.

Με την νομοθετική παρέμβαση του άρθρου 35 επεκτείνεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να κρίνει ότι η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα και στις περιπτώσεις που επιβάλλεται περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Μεταξύ των άλλων κριτηρίων του άρθρου 8 που θα πρέπει να εκτιμώνται σχετικά προστίθεται ως ξεχωριστό κριτήριο η πρωταρχικότητα του σεβασμού του συμφέροντος του ανηλίκου, κατ' άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 2101/1992, σύμφωνα με το οποίο: «Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από

δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τανοδοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού». Με τη χρήση του όρου αυτού επιδιώκεται, άλλωστε, η σχετική κρίση να προσδέεται σε αξιολογήσεις υπέρ του ανηλίκου που εξαγονται από το λοιπό κανονιστικό πλαίσιο προστασίας του, ιδίως σε αναφορά προς την αποτελεσματική εξυπηρέτηση των στοχεύσεων που επιδιώκονται με τις ρυθμίσεις των άρθρων 37 περιπτώσεις β' και δ' και 40 παρ. 2 περιπτώσεις β' ι' και ν' του ίδιου ως άνω νόμου.

Άλλωστε, με το άρθρο 36 καταργείται η πρόβλεψη για την καταστροφή ποινικών μητρώων ανηλίκων στους οποίους έχει επιβληθεί περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης ανηλίκων με τη συμπλήρωση των 18 ετών της ηλικίας τους, για να μη δημιουργείται σύγχυση με τη ρύθμιση του ίδιου άρθρου περίπτωση ε' που καλύπτει επίσης το σχετικό ζήτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΠΕΡΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Με το άρθρο 37 του σχεδίου νόμου εισάγονται ρυθμίσεις, οι οποίες επιχειρούν να συγκεράσουν την ελευθερία της έκφρασης και του τύπου με την προστασία της τιμής των πολιτών. Συγκεκριμένα, ενώ αφήνουν πλήρως αλώβητο τον τύπο από οποιονδήποτε προληπτικό ή λογοκριτικό έλεγχο, προβλέπουν διαδικασία διόρθωσης ή απλής αποζημίωσης σε περίπτωση δυσφημιστικών δημοσιευμάτων. Η διαδικασία αυτή, που έχει χαρακτηριστικά συμβιβασμού και συνεννόησης των πολιτών και υπακούει στην αρχή της αναλογικότητας, αναμένεται να ανακουφίσει τη δικαιοσύνη από ένα περιττό φορτίο υποθέσεων.

Α) Με την παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παράγραφος 2 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981. Καταργείται έτσι η ελάχιστη προβλεπόμενη υποχρεωτική χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης εκ μέρους του ιδιοκτήτη του εντύπου έναντι αδικηθέντος που είχε θιγεί στην τιμή και την υπόληψή του, εξαιτίας ορισμένου δημοσιεύματος. Το ακριβές ύψος αυτής επαφίεται πιάστην κρίση του δικαστηρίου, που κατά την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1δ' του Συντάγματος), λαμβάνει υπόψη του ενδεικτικά αναφερόμενα στο νόμο στοιχεία κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Ηδη, η νομολογία έκρινε ότι η προϊσχύουσα ρύθμιση αντέβαινε στην αρχή της αναλογικότητας, ιδίως επειδή δεν συσχετιζόταν η χρηματική ικανοποίηση με το είδος και τη βαρύτητα ορισμένης προσβολής (6/2011 ΟΛΑΠ, 65/2013 ΑΠ, 531/2014 ΑΠ). Επίσης, στην υπόθεση Λιοναράκης κατά Ελλάδας (αρ. προσφυγής 1131/2005 ΕΔΔΑ) θεωρήθηκε ότι η χρηματική ικανοποίηση για δυσφήμιση θα πρέπει να βρίσκεται σε λογική σχέση με την προκληθείσα στην υπόληψη του ατόμου βλάβη και να λαμβάνεται υπόψη η προσωπική κατάσταση του ενδιαφερόμενου και τα εισοδήματά του («η εφαρμογή από τις εγχώριες δικαστικές αρχές «ενός κατώτατου ορίου αποζημίωσης» [...] αφαιρέσει τη δυνατότητα από τον αιτούντα να αποδείξει ότι η βλάβη που υπέστη ο Φ.Κ. ήταν ενδεχομένως κατώτερη από αυτό το ποσό» [...] «οι

εθνικές δικαστικές αρχές δεν προσκόμισαν λόγους σχετικούς και επαρκείς για να αιτιολογήσουν την καταδίκη του αιτούντα να καταβάλει αποζημίωση στον Φ.Κ. και αυτή δεν ανταποκρινόταν σε «επιτακτική κοινωνική ανάγκη»).

Β) Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η κατάργηση του τέταρτου και πέμπτου εδαφίου της παρ. 10 του άρθρου 4 του ν. 2328/1995 (Α' 159) με την παράγραφο 4 του άρθρου 37 του σχεδίου νόμου, ενόψει ότι στην έννοια των δημοσιευμάτων περιλαμβάνονται και οι τηλεοπτικές και οι ραδιοφωνικές εκπομπές (εδάφια α' και β' του άρθρου 4 παράγραφος 10 του ν. 2328/1995).

Γ) Με το άρθρο 37 παράγραφος 2 του σχεδίου νόμου ρυθμίζεται ειδικότερα η διαδικασία εξωδικαστικής επανόρθωσης προσβολών μέσω του τύπου. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5 του Συντάγματος «καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης». Σκοπός της εισαγόμενης με το άρθρο 37 παρ. 2 του σχεδίου νόμου ρύθμισης είναι να στηριχθεί η αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων που απορρέουν από τον ως άνω συνταγματικό κανόνα όσον αφορά τις περιπτώσεις προσβολών μέσω του τύπου από τις οποίες γεννώνται αξιώσεις χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, με τη σύνδεσή τους με τη διαδικασία εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς. Αν μετά την άσκηση του δικαιώματος επανόρθωσης –ως ειδική έκφανση του δικαιώματος απάντησης- ακολουθήσει η αποκατάσταση της βλάβης του αγαθού, τότε δεν διατηρείται η κατ' άρθρο 932 ΑΚ αξίωση έννομη συνέπεια που αναμένεται να λειτουργεί ως ισχυρό κίνητρο για τη γρήγορη και πλήρη αποκατάσταση του θιγόμενου από την άλλη πλευρά. Συνυπολογίζονται, όμως, περιπτώσεις που η κατά το νόμο αποκατάσταση μπορεί να επακολουθεί γεγονότος μείζονος σημασίας προς το οποίο συνδέοταν η προσβολή του θιγόμενου και συνεπώς θα μπορούσαν να ευνοούνται καταστρατηγήσεις του νόμου. Τότε, η τυχόν αποκατάσταση θεωρείται μη πλήρης και διατηρείται η αξίωση ανάλογης χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη. Περαιτέρω, με τη σύνομη προθεσμία για την πράξη επανόρθωσης (το αργότερο 10 ημερολογιακές ημέρες από την επίδοση του εξωδίκου ή σε κάθε περίπτωση ο απόλυτα αναγκαίος χρόνος για τη δημοσίευση σε αμέσως επόμενο τεύχος από εκείνο όπου το επιλήψιμο δημοσίευμα), αλλά και για την άσκηση της αγωγής (6 μήνες), σκοπείται η γρήγορη αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνης και η ταχεία διεκπεραίωση εκδίκασης της διαφοράς (βλ. και άρθρο 14 παρ. 7 του Συντάγματος).

Δ) Με την παράγραφο 3 του άρθρου 37 του σχεδίου νόμου, τηρουμένων των λοιπών όρων που τίθενται από τις ρητά αναφερόμενες διατάξεις (94επ. ΠΚ, 128, 129 ΚΠΔ και 246 ΚΠολΔ.), θεωρούνται συναφείς και συνεκδικάζονται υποχρεωτικά περισσότερες εκκρεμείς υποθέ-

σεις για περισσότερους χαρακτηρισμούς που πηγάζουν από το ίδιο δημοσίευμα, άρθρο, βιβλίο ή άλλο κείμενο, ή από αρθρογραφία ή από σειρά εκπομπών με το ίδιο θέμα, ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων και να αντιμετωπιστεί η ταλαιπωρία των μερών και η επιβάρυνση των δικαστηρίων.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ
ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ**

Με την προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 38 του σχεδίου νόμου) δίνεται η δυνατότητα διάθεσης σε καταστήματα κράτησης προϊόντων που δημεύονται ως αντικείμενα λαθρεμπορίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν. 2960/2001), όπως ισχύει), για τις ανάγκες άπορων κρατουμένων. Επισημαίνεται ότι σημαντικός αριθμός κρατουμένων δε διαθέτει τα στοιχειώδη οικονομικά μέσα, ενώ και η ιδιαίτερη στενότητα των δημοσίων οικονομικών δεν επιτρέπει την κάλυψη με επάρκεια των σχετικών αναγκών, οι δε δωρεές κοινωνικών, θρησκευτικών ή άλλων φορέων καλύπτουν μερικώς μόνο τις σχετικές ανάγκες.

Με την επόμενη διάταξη (άρθρο 39 του σχεδίου νόμου) επέρχονται δύο βασικές τροποποιήσεις στο ισχύον Προεδρικό Διάταγμα που προβλέπει την πιλοτική εφαρμογή του μέτρου της ηλεκτρονικής επιτήρησης: α) Επεκτείνεται η δυνατότητα εφαρμογής του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε πρόσθετες περιπτώσεις κρατουμένων που προβλέφθηκαν με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις (άρθρο 11 του ν. 4312/2014 και άρθρο 6 παρ. 6 του ν. 4322/2015). β) Προβλέπεται η επέκταση της δυνατότητας εφαρμογής του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε κρατούμενες γυναίκες οι οποίες δεν έχουν μέχρι σήμερα περιληφθεί στην πιλοτική εφαρμογή και για τις οποίες εκτιμάται ότι μπορούν πολλαπλά να ωφεληθούν από τη δυνατότητα να παραμείνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον ιδίως όταν υπάρχουν τέκνα που χρειάζονται τη φροντίδα τους. Επίσης, προβλέπεται η επέκταση της δυνατότητας πιλοτικής εφαρμογής του θεσμού για υποδίκους που δηλώνουν μόνιμη κατοικία την Περιφερειακή Ενότητα της Θεσσαλονίκης, πλέον της Περιφερειακής Ενότητας Αττικής που ισχύει σήμερα, έτσι ώστε να υπάρξουν προϋποθέσεις για την ευρύτερη χρήση του μέτρου.

Με την υπ. αριθμ. 27791/17.3.2010 (ΦΕΚ 96 τ. ΥΟΔΔ/17.3.2010) απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης συγκροτήθηκε και ανέλαβε τα καθήκοντά της Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την αναμόρφωση των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα, τη σύνταξη της σχετικής Αιτιολογικής Έκθεσης, καθώς και της Έκθεσης Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων. Η διάρκεια των εργασιών της Επιτροπής αυτής παρατάθηκε με την υπ. αριθμ. 116548/29.11.2010 (ΦΕΚ 391 τ. ΥΟΔΔ/3.12.2010) Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Επειδή η επιτροπή αυτή δεν είχε συσταθεί ως Επιτροπή κατάλληλη για τη σύνταξη Κώδικα σύμφωνα με το άρθρο 76 παρ. 6 του Συντάγματος, κρίνεται απολύτως αναγκαία η σύσταση, με το άρθρο 40 του σχεδίου νόμου, εκ νέου Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, η οποία θα έχει την ευχέρεια, αφού επεξεργαστεί το υπάρχον ήδη συνταχθέν σχέδιο καθώς και την Αιτιολογική Έκθεση και την Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων, να ολοκληρώσει

τη διατύπωση σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα και να υποβάλλει το σχέδιο αυτό για κύρωση στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 76 του Συντάγματος. Η Επιτροπή θα είναι ολιγομελής προκειμένου να μπορέσει να ολοκληρώσει εντός σύντομου χρονικού διαστήματος τη διατύπωση του σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα βασισμένη στο έργο της προηγούμενης νομοπαρασκευαστικής επιτροπής.

Τα αγροτικά καταστήματα κράτησης είναι ένας επιτυχημένος θεσμός που προετοιμάζει τους κρατούμενους για την ένταξη τους στον ομαλό κοινωνικό βίο μέσω της παραγωγικής εργασίας, της επαγγελματικής κατάρτισης και της ενίσχυσης του αισθήματος ευθύνης, του αυτοσεβασμού και της αυτοπειθαρχίας. Επιπλέον, οι κρατούμενοι εξασφαλίζουν ένα μικρό εισόδημα για τα προσωπικά τους έξοδα και συντομεύουν το χρόνο εγκλεισμού τους με τον ευεργετικό υπολογισμό ποινής λόγω εργασίας. Με την προτεινόμενη ρύθμιση (άρθρο 41 του σχεδίου νόμου) επιδιώκεται η αύξηση του αριθμού των καταδίκων που έχουν τη δυνατότητα να μεταχθούν για εργασία σε αυτά και κρίνονται κατάλληλοι, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η δημόσια ασφάλεια. Συγκεκριμένα, απλοποιείται η διαδικασία επιλογής όσων καταδίκων εκτίουν ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης μέχρι δέκα (10) έτη - οι οποίοι σήμερα έχουν, κατά κανόνα, να εκτίσουν μικρό υπόλοιπο ποινής μετά την καταδίκη τους. Παράλληλα, διατηρούνται ουσιαστικά όλες οι εγγυήσεις που προβλέπονται για τους κρατούμενους με ποινές κάθειρξης άνω των δέκα (10) ετών και ισόβιας κάθειρξης. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα της αμοιβαία επωφελούς συνεργασίας φορέων του Δημοσίου Τομέα, (όπως είναι τα καταστήματα κράτησης, δημόσια Νοσοκομεία, δημόσια ιδρύματα κλπ), οι οποίοι θα μπορούν να επωφεληθούν από την προμήθεια αγαθών με χαμηλό κόστος και καλή ποιότητα, με τις παραγωγικές μονάδες των Καταστημάτων κράτησης, των οποίων η οικονομική βιωσιμότητα εξαρτάται σημαντικά από την επωφελή διάθεση των προϊόντων τους.

Η εκπαίδευση των κρατουμένων συμβάλλει στις μειώσεις της υποτροπής, και προετοιμάζει την κοινωνική και επαγγελματική του επανένταξη. Παράλληλα, αποτελεί θετικό παράγοντα στη εύρυθμη λειτουργία της φυλακής και τις καλές σχέσεις ανάμεσα στο σωφρονιστικό προσωπικό και τους κρατούμενους. Με την προτεινόμενη ρύθμιση (άρθρο 42 του σχεδίου νόμου) ενισχύονται οι δυνατότητες συμμετοχής κρατουμένων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και ειδικότερα η φοίτηση σε ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, εκτός φυλακής. Ειδικότερα, σε περίπτωση υποδίκων ανατίθεται στο Πειθαρχικό συμβούλιο της φυλακής (υπό την προεδρία εισαγγελέα), το οποίο γνωρίζει καλύτερα τα δεδομένα, να αποφασίζει για τη χορήγηση της άδειας, χωρίς να δεσμεύεται από τη σύμφωνη γνώμη του ανακριτή.

Το άρθρο 13 του ν. 3772/2009 προβλέπει την ένταξη των θεραπευτικών καταστημάτων στο Εθνικό Σύστημα Υγείας με σκοπό την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος και την πλήρη υλοποίηση των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα περί παροχής ιατρικής περίθαλψης στους κρατούμενους επιπέδου αναλόγου με αυτό του λοιπού πληθυσμού (άρθρο 27 παράγραφος 1 Σωφρονιστικού Κώδικα). Η παρούσα τροποποίηση (άρθρο 43 του σχεδίου νόμου) επεκτείνει τη νομοθετική εξουσιοδότηση έτσι ώστε να μπορεί να ενταχθεί το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού των θεραπευτικών καταστημάτων κρά-

τησης στο Ε.Σ.Υ. με σκοπό να επιτευχθεί η πρόταξη του θεραπευτικού έναντι του φυλακτικού χαρακτήρα των καταστημάτων αυτών. Η ρύθμιση αυτή ακολουθεί τις υποδείξεις των διεθνών οργανισμών και ιδίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT), καθώς και της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου-Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας. Επιπρόσθετα, λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να μπορούν να αναπτυχθούν ειδικές μονάδες (παραρτήματα) για να καλύψουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών και των νεαρών ενηλίκων κρατουμένων.

Με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου 44 του σχεδίου νόμου λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να επικουρείται ο Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στον τομέα της εποπτείας της λειτουργίας και οργάνωσης των φυλακών της χώρας. Λόγω των αυξημένων και επειγουσών αναγκών τόσο σε επίπεδο βελτίωσης της λειτουργίας και των συνθηκών κράτησης όσο και σε ζητήματα άμεσης ανταπόκρισης σε επιχειρησιακές ανάγκες, εκτιμάται ότι είναι αναγκαία μια συμβολή επιτελικού χαρακτήρα από έμπειρο στέλεχος με προϋπηρεσία στο χώρο της σωφρονιστικής διοίκησης. Περαιτέρω, εκτιμάται ως αναγκαία η υποβοήθηση σε ζητήματα οριζόντιας επικοινωνίας και συντονισμού του έργου των καταστημάτων κράτησης, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας κατά την άσκηση της διοίκησης και την εξασφάλιση των προσφορότερων λύσεων στις ανάγκες και τα προβλήματα που ανακύπτουν. Με την παράγραφο 2 δημιουργούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να αναλαμβάνουν καθήκοντα επιτελικού χαρακτήρα στην Κεντρική Υπηρεσία στελέχη της σωφρονιστικής διοίκησης με κατάλληλα προσόντα και εμπειρία, με σκοπό την αναβάθμιση του ρόλου τους και την πληρέστερη αξιοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού.

Τα οχήματα της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τις μεταγωγές κρατουμένων από και προς τα δικαστήρια και πάσης φύσεως νοσηλευτικά ιδρύματα, για περιπολίες και καταδίωξη υπόπτων ατόμων ή οχημάτων πέριξ των Καταστημάτων Κράτησης. Για το λόγο αυτό εξομοιώνονται με τα οχήματα της Ελληνικής Αστυνομίας. Η παρούσα ρύθμιση (άρθρο 45) διευκολύνει σημαντικά το έργο της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης των Καταστημάτων Κράτησης, ενώ δεν επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό. Παράλληλα, δίδεται η δυνατότητα αξιοποίησης στελεχών της Εξωτερικής Φρουράς, από τους οποίους αφαιρέθηκε ο οπλισμός, σε παρεμφερή καθήκοντα, ανάλογα με τις ανάγκες του Καταστήματος Κράτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Με την παράγραφο 3 του άρθρου 46 αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 99 του ν. 1756/1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών), ώστε οι πρόεδροι των ανωτάτων δικαστηρίων της Χώρας να έχουν αρμοδιότητα άσκησης πειθαρχικής δίωξης κατά των δικαστικών λειτουργών της αντίστοιχης δικαιοδοσίας. Οι πρόεδροι των Ανωτάτων Δικαστηρίων

πρέπει να έχουν αρμοδιότητα για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης, δεδομένου ότι έχουν την γενική εποπτεία και τον έλεγχο για όλους τους Δικαστικούς Λειτουργούς του κλάδου τους, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της δομής της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης. Πέραν του Προϊσταμένου της Επιθεώρησης, του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και των Προέδρων Εφετών και Εισαγγελέων Εφετών τη σχετική αρμοδιότητα αποκτά και ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου.

Η νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 47 του σχεδίου νόμου είναι αναγκαία για την έγκαιρη απονομή δικαιοσύνης, δεδομένου ότι τα δικαστήρια της Χώρας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και παρατηρούνται καθυστερήσεις στην έκδοση αποφάσεων. Από τα στοιχεία που τηρούνται στην υπηρεσία μας, προκύπτει ότι εκκρεμούν προς εκδίκαση στις Εισαγγελίες Εφετών και στα Εφετεία κυρίως σε αυτά των Αθηνών, υποθέσεις ιδιαίτερης σημασίας και βαρύτητας, οι οποίες πρόκειται να διαρκέσουν πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του αριθμού των δικαστικών λειτουργών πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης με την αύξηση των οργανικών θέσεων των Αντεισαγγελέων Εφετών κατά πέντε (5), και των εφετών κατά δέκα (10), ώστε να επιταχυνθεί η εκδίκαση των προαναφερθεισών εκκρεμών υποθέσεων.

Με το άρθρο 48 (παράγραφοι 1 έως 7) επιχειρείται η προσαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων οι οποίες αναφέρονται στους βαθμούς των αιρετών εκπροσώπων και των γραμματέων των υπηρεσιακών συμβουλίων, καθώς και των προϊσταμένων διευθύνσεων και τμημάτων στη νέα βαθμολογική κλίμακα του άρθρου 4 περίπτωση β' του ν. 4024/2011 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012 - 2015» (Α' 226) προκειμένου να καταστεί εφικτή η λειτουργία των υπηρεσιακών συμβουλίων αλλά και η τοποθέτηση προϊσταμένων διευθύνσεων και τμημάτων. Με την παρ. 8 του ίδιου άρθρου προτείνεται η παράταση του πίνακα επιτυχόντων του προηγούμενου διαγωνισμού δικαστικών υπαλλήλων για την άμεση στελέχωση των δικαστικών υπηρεσιών της χώρας, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού.

Η νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 49 κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου να μην υπάρχουν δύο διαφορετικοί παράλληλοι τρόποι εξέτασης των υποψηφίων δικηγόρων ανάλογα με τον χρόνο εγγραφής τους στα μητρώα των Δικηγορικών Συλλόγων.

Με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 50 προβλέπεται η δυνατότητα μετάθεσης του συμβολαιογράφου εντός δύο διαφορετικών ειρηνοδικειακών περιφερειών. Περαιτέρω, η νομοθετική ρύθμιση των παραγράφων 2, 3 και 4 του ίδιου άρθρου κρίνεται επιβεβλημένη μετά την έκδοση της με αριθμ. 959/2015 απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία έκρινε αντισηματική την παρ. 3 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 51 δίδεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης παραίτησης των συμβολαιογράφων που έχουν οριστεί αναπληρωτές ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων που έχουν αποχωρήσει από την υπηρεσία τους, καλύπτοντας το υφιστάμενο νομοθετικό κενό του Κανονιστικού Διατάγματος 19/23 Ιουλίου 1941. Με την εν λόγω ρύθμιση η Ολομέλεια των οικείων

Πρωτοδικείων γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την αποδοχή ή μη της αίτησης παραίτησης του συμβολαιογράφου που έχει οριστεί αναπληρωτής του αποχωρήσαντα ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα με υπουργική απόφαση. Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης παραίτησης του συμβολαιογράφου στον οποίο ανατίθεται με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο η λειτουργία του υποθηκοφυλακείου μέχρι την έκδοση υπουργικής απόφασης για το διορισμό αναπληρωτή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα. Ορίζεται ακόμη ότι η υποβολή της αίτησης παραίτησης δεν αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού. Τέλος, εισάγεται διάταξη, σύμφωνα με την οποία οι αναπληρωτές υποθηκοφύλακες δεν βαρύνονται με οφειλές του προηγούμενου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή του προηγούμενου αναπληρωτή υποθηκοφύλακα.

Η νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 52 κρίνεται απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων της χώρας. Για τη μεταφορά των οργανικών θέσεων θα λαμβάνονται υπόψη: η ύπαρξη κενών οργανικών θέσεων του υποθηκοφυλακείου από το οποίο θα πραγματοποιηθεί η μεταφορά, η κατηγορία τους και ο αριθμός των ετήσιων πράξεων. Επιπλέον, η εν λόγω νομοθετική ρύθμιση θα προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία στην ανακατανομή οργανικών θέσεων δεδομένης και της επικράτησης του Εθνικού Κτηματολογίου και κατά συνέπεια της συρρίκνωσης των υπηρεσιών των Υποθηκοφυλακείων.

Με το άρθρο 53 καταργείται η ετήσια προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση των κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων και εισάγεται διάταξη σύμφωνα με την οποία αποφασίζεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ο χρόνος έκδοσης απόφασης για την προκήρυξη διαγωνισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που διαμορφώνονται με την εξέλιξη των εργασιών του Εθνικού Κτηματολογίου, η ολοκλήρωση των οποίων θα οδηγήσει στη λειτουργία δεκαέξι (16) Κτηματολογικών Γραφείων σε όλη τη χώρα έως το 2020 και στη μετατροπή των υποθηκοφυλακείων σε αρχειοφυλακεία. Προς αυτή την κατεύθυνση αντικαθίστανται οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 13 με νέα παράγραφο, η οποία φέρει αριθμό 1 και αναριθμούνται ανάλογα οι λοιπές παράγραφοι του άρθρου. Περαιτέρω, είναι αναγκαία η διεύρυνση των βαθμών των δημοσίων υπαλλήλων έμμισθων υποθηκοφυλακείων, οι οποίοι δύνανται να διοριστούν ειδικοί άμισθοι υποθηκοφύλακες. Σύμφωνα με την υφιστάμενη ρύθμιση δικαιούνται να διοριστούν υπάλληλοι υποθηκοφυλακείων υπάλληλοι έμμισθων υποθηκοφυλακείων που φέρουν μόνο βαθμό Α'. Με βάση όμως το σύστημα βαθμολογικής εξέλιξης και κατάστασης που διαμορφώθηκε με το ν. 4024/2011 (άρθρα 6 και 7) δεν υφίσταται πλέον επαρκής αριθμός υπαλλήλων, οι οποίοι να κατέχουν τον Α' βαθμό, ώστε να είναι δυνατή η στελέχωση των ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων με υπαλλήλους από τα έμμεσα υποθηκοφυλακεία.

Με το άρθρο 54 διευρύνεται η δυνατότητα συγχώνευσης ειδικού άμισθου υποθηκοφυλακείου, του οποίου ο υποθηκοφύλακας έχει αποχωρήσει από την υπηρεσία για οποιοδήποτε λόγο και προστίθεται η δυνατότητα συγχώνευσής του με άλλο που εδρεύει στην ίδια πρωτοδικειακή περιφέρεια. Δεδομένου ότι από το έτος 2010 δεν έχει

διενεργηθεί διαγωνισμός για την κάλυψη κενών θέσεων υποθηκοφυλάκων, με την εν λόγω διεύρυνση επιλύονται τα προβλήματα που έχουν ανακύψει στην περίπτωση που εντός της έδρας ειρηνοδικείου δεν υφίσταται άλλο υποθηκοφυλακείο, πλην εκείνου που στερείται υποθηκοφύλακα. Με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 51 δίνεται η δυνατότητα να προωθηθεί η συγχώνευση στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν αποχωρήσεις υποθηκοφυλάκων σε υποθηκοφυλακεία εδρών πρωτοδικείων ή άλλων κεντρικών σημείων της περιφέρειας του Πρωτοδικείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Στο άρθρο 55 επεξηγείται η έννοια του όρου «μέλη της οικογένειας», για τους σκοπούς της εφαρμογής της Σύμβασης της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις, της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, και των κατά περίπτωση Συμφωνιών Έδρας και συναφών διεθνών συμφωνιών, αντιστοίχως, εφόσον τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα έχουν ανακοινωθεί καταλλήλως ως τέτοια από το Κράτος αποστολής ή τον διεθνή οργανισμό.

Με την προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 56 του σχεδίου νόμου) ρυθμίζεται η αστική και δημοτική κατάσταση των προσώπων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης υπό το καθεστώς του παρόντος νόμου και ο τρόπος αποτύπωσης αυτής στα οικεία ληξιαρχικά και δημοτολογικά βιβλία.

Συγκεκριμένα, με τις παραγράφους 1 και 2, απαλείφεται κάθε αναφορά στο ληξιαρχικό νόμο (ν. 344/1976), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 29 του ν. 3801/2009, σε σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ετερόφυλων προσώπων, ώστε να αντιμετωπίζεται πλέον με ενιαίο τρόπο η ληξιαρχική καταχώριση των συμφώνων συμβίωσης, ανεξαρτήτως του φύλου των συμβαλλομένων.

Επίσης, με τις παραγράφους 3 και 4 της προτεινόμενης διάταξης, εισάγεται για πρώτη φορά η δημιουργία κοινής οικογενειακής μερίδας για τα πρόσωπα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης, ώστε να είναι πλέον ευχερής η αποτύπωση των άμεσων συγγενών του κάθε προσώπου. Με τη διάταξη αυτή αναγνωρίζεται και πανηγυρικά η ένωση δύο προσώπων με σύμφωνο συμβίωσης ως μορφή οικογένειας, παρακολουθώντας την κοινωνική εξέλιξη στο θέμα του ορισμού της οικογένειας.

Τέλος, με την παράγραφο 5, για τον καθορισμό των λεπτομερειών που αφορούν τον τρόπο καταγραφής της αστικής και δημοτικής κατάστασης των προσώπων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης και των τέκνων αυτών στα οικεία ληξιαρχικά και δημοτολογικά βιβλία, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση στον αρμόδιο Υπουργό.

Με την τροποποίηση που εισάγεται με το άρθρο 57 του σχεδίου νόμου προσαρμόζεται η ειδική διάταξη του ν. 4251/2014 για την παρεπόμενη ποινή της δήμευσης στη γενική διάταξη του άρθρου 76 παράγραφος 1 του Π.Κ., ώστε αυτή να μπορεί να επιβληθεί μόνο εις βάρος του αυτοργου ή των συμμετόχων του εγκλήματος. Έτσι, διαφυλάσσεται η αρχή nullumcrimennulla poenasinolege (άρθρο 7 παράγραφος 1 του Συντάγματος) και η αρχή της ενοχής (άρθρο 2 παράγραφος 1 του Συντάγματος), αφού για την επιβολή της δήμευσης δεν αρκεί όπως πριν η απλή γνώση της σχετικής εγκληματικής δραστηριότητας εκ μέρους τρίτου που, άλλωστε, δεν περιγράφεται ως αυτοτελής αξιόποινη συμπεριφορά σε ποινικό νόμο. Περαιτέρω, η προστασία του αμέτοχου τρίτου έναντι της απο-

στέρησης της περιουσίας του επιβάλλεται και σύμφωνα με τα άρθρα 7 παράγραφοι 3 και 17 του Συντάγματος. Εξάλλου, κατ' εκτίμηση της αρχής της αναλογικότητας (άρθρο 25 παράγραφος 1δ' του Συντάγματος) εισάγεται η πρόβλεψη ότι, όταν η δήμευση που επίκειται να επιβληθεί κρίνεται από το δικαστήριο ότι μπορεί να επιφέρει αποστέρηση της χρήσης πράγματος που συνδέεται με τον αναγκαίο βιοπορισμό του ίδιου του δράστη ή τρίτων, ιδίως της οικογένειάς του ή ενδεχομένως ακόμη και συνεργάτη του στη χρήση του εν λόγω πράγματος, τότε το δικαστήριο μπορεί εκτιμώντας την ανεπανόρθωτη βλάβη που θα τους επιφέρει αυτή, μπορεί να μην την επιβάλλει.

Με το άρθρο 58 διορθώνονται σφάλματα του ν. 4336/2015 (Α' 94), ώστε ορθά να παραπέμπει σε διατάξεις του ν. 3869/2010.

Με το άρθρο 59, ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να αναθέτει καθήκοντα φύλαξης του κτιρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας του εν λόγω Υπουργείου σε προσωπικό του κλάδου ΔΕ Φύλαξης.

Με το άρθρο 60, επιδιώκεται η διευκόλυνση και επιτάχυνση του διορισμού των δόκιμων δικαστικών λειτουργών από το έτος 2016.

Με το άρθρο 61, τίθεται ότι με κοινή υπουργική απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας θα μπορούν να συστήνονται θέσεις ιατρών στα δικαστήρια της χώρας, δηλαδή σε χώρους των οποίων γίνεται καθημερινά χρήση από χιλιάδες ανθρώπους και λόγοι ασφάλειας των ίδιων των λειτουργών και παραγόντων της δικαιοσύνης (δικαστών, δικηγόρων, διαδίκων), καθώς και των τρίτων πολιτών που προσέρχονται σε αυτούς επιβάλλουν την ύπαρξη σταθερά ιατρών –τουλάχιστον στα σημαντικότερα από άποψη μεγέθους δικαστικά μέγαρα- για την παροχή των αναγκαίων πρώτων βοηθειών και λοιπών ιατρικών υπηρεσιών.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Το άρθρο 62 περιλαμβάνει διαχρονικό δικαιο διευκρινίζοντας τα εξής: α) Ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου εξακολουθούν να διέπονται από το ν. 3719/2008 για λόγους ασφάλειας του δικαίου, και μόνο ως προς τους τρόπους της λύσης τους (που θα επέλθει προφανώς μετά τη θέση σε ισχύ του νέου δικαίου) εφαρμόζεται το άρθρο 7 παράγραφοι 1 και 2 του παρόντος νόμου. β) Ότι τα μέρη των παλιών συμφώνων έχουν πάντως τη δυνατότητα να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου με συμβολαιογραφική πράξη, αντίγραφο της οποίας καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου (του άρθρου 1 εδάφιο 2 αυτού του νόμου). Στην πράξη αυτή τα μέρη θα μπορούν να περιλαμβάνουν και ρυθμίσεις θεμάτων, τα οποία κατά το Νομοσχέδιο επαφίενται στην ιδιωτική τους αυτονομία (λ.χ. να συμφωνούν ότι παραιτούνται από το δικαίωμά τους στη νόμιμη μοίρα), και γ) ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που καταρτίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις αυτού του νόμου.

Άλλωστε, από την εισαγωγή της διάταξης για την αρμοδιότητα των δικαστηρίων ανηλίκων, προκύπτουν ζητήματα μεταβατικού δικαίου. Από την αντικατάσταση της διάταξης του άρθρου 113 παρ. 1Β του Κ.Πολ.Δ. ο κύκλος των υποθέσεων που υπάγονται πιά στην αρμοδιότητα του τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων περιορίζεται, αφού δεν περιλαμβάνονται πια εν γένει οι πράξεις που απειλούνται με πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη, αλλά συγκεκριμένες πράξεις. Συνεπώς, ήταν αναγκαίος ο προσδιορισμός από ποιο δικαστήριο θα δικαστούν οι υποθέσεις αυτές που πια εντάσσονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων.

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Π. Κουρουμπλής

Ν. Φίλης

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ν. Κοτζιάς

Ν. Παρασκευόπουλος

ΕΡΓΑΣΙΑΣ,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΥΓΕΙΑΣ

Γ. Κατρούγκαλος

Α. Ξανθός

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΥΠΟΔΟΜΩΝ,
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Ευκλ. Τσακαλώτος

Χ. Σπίρτζης
κ.α.α Π. Σγουριδης

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Ν. Παππάς

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Ι. Μουζάλας

Ν. Τόσκας

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

Σύμφωνο συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ**

**Άρθρο 1
Σύσταση**

Η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, με την οποία ρυθμίζουν τη συμβίωσή τους (σύμφωνο συμβίωσης) καταρτίζεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο. Η ισχύς της συμφωνίας αρχίζει από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου στο ληξιαρχο του τόπου κατοικίας τους, το οποίο καταχωρίζεται σε ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου.

**Άρθρο 2
Προύποθέσεις**

1. Για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα.

2. Δεν επιτρέπεται η σύναψη συμφώνου συμβίωσης: α) αν υπάρχει γάμος ή σύμφωνο συμβίωσης των ενδιαφερόμενων προσώπων ή του ενός από αυτά, β) μεταξύ συγγενών εξ αίματος σε ευθεία γραμμή απεριόριστα και εκ πλαγίου μέχρι και τον τέταρτο βαθμό, καθώς και μεταξύ συγγενών εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή απεριόριστα και γ) μεταξύ εκείνου που υιοθέτησε και αυτού που υιοθετήθηκε.

3. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος άρθρου συνεπάγεται την ακυρότητα του συμφώνου συμβίωσης. Ακυρότητα συνεπάγεται και η εικονικότητα του συμφώνου.

**Άρθρο 3
Άκυρο και ακυρώσιμο σύμφωνο**

1. Η κατά το προηγούμενο άρθρο ακυρότητα κηρύσσεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Την αγωγή ασκεί, εκτός από τα μέρη, και όποιος προβάλλει έννομο συμφέρον οικογενειακής φύσης, καθώς και ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως, αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη.

2. Σε περίπτωση ελαττωμάτων της βούλησης εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τον ακυρώσιμο γάμο. Η σχετική δικαστική απόφαση απαιτείται να γίνει αμετάκλητη.

3. Με την αμετάκλητη δικαστική απόφαση, που ακυρώνει το σύμφωνο συμβίωσης, αίρονται αναδρομικά τα αποτελέσματά του. Η ακύρωση του συμφώνου δεν επηρεάζει την πατρότητα των τέκνων.

**Άρθρο 4
Επώνυμο**

Το σύμφωνο συμβίωσης δεν μεταβάλλει το επώνυμο των μερών. Ο καθένας μπορεί, εφόσον συγκατατίθεται ο άλλος, να χρησιμοποιεί στις κοινωνικές σχέσεις το επώνυμο του άλλου ή να το προσθέτει στο δικό του.

**Άρθρο 5
Σχέσεις των μερών**

1. Στις προσωπικές σχέσεις των μερών του συμφώνου μεταξύ τους εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο.

2. Στις μη προσωπικές σχέσεις των μερών μεταξύ τους εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, εκτός αν τα μέρη τις ρυθμίσουν διαφορετικά κατά τη σύναψη του συμφώνου με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης. Τα μέρη δεν μπορούν να παραιτηθούν από την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα πριν από τη γέννησή της.

Άρθρο 6

Στην περίπτωση ελεύθερης συμβίωσης χωρίς σύμφωνο, η τύχη των περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποκτηθεί μετά την έναρξη της συμβίωσης (αποκτήματα) κρίνεται κατά τις γενικές διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και σε εκκρεμείς δίκες.

**Άρθρο 7
Λύση**

1. Το σύμφωνο συμβίωσης λύνεται: α) με συμφωνία των μερών, που γίνεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο, β) με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση, εφόσον έχει επιδοθεί προηγουμένως με δικαστικό επιμελητή πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και έχουν παρέλθει τρεις (3) μήνες από την επίδοση και γ) αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος μεταξύ των μερών.

2. Η λύση του συμφώνου συμβίωσης ισχύει από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου, που περιέχει τη συμφωνία ή τη μονομερή δήλωση, στο ληξιαρχο όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του.

3. Για τη διατροφή μετά τη λύση του συμφώνου εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη διατροφή μετά το διαζύγιο, εκτός αν τα μέρη παραιτηθούν από το σχετικό δικαίωμα κατά την κατάρτιση του συμφώνου.

**Άρθρο 8
Κληρονομικό δικαίωμα**

Ως προς το κληρονομικό δικαίωμα των μερών του συμφώνου εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα που αφορούν τους συζύγους. Κατά την κατάρτιση του Συμφώνου το κάθε μέρος μπορεί να παραιτηθεί από το δικαίωμά του στη νόμιμη μοίρα.

**Άρθρο 9
Τεκμήριο πατρότητας**

Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες (300) ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του Συμφώνου, τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το Σύμφωνο. Το τεκμήριο ανατρέπεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Τα άρθρα 1466 επ. ΑΚ, καθώς και τα άρθρα 614 επ. ΚΠολΔ, εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 10 **Επώνυμο τέκνων**

Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες (300) ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, φέρει το επώνυμο που επέλεξαν οι γονείς του με κοινή και αμετάκλητη δήλωσή τους, που περιέχεται στο σύμφωνο ή σε μεταγενέστερο συμβολαιογραφικό έγγραφο πριν από τη γέννηση του πρώτου τέκνου. Το επώνυμο που επιλέγεται είναι κοινό για όλα τα τέκνα και είναι υποχρεωτικά το επώνυμο του ενός από τους γονείς ή συνδυασμός των επωνύμων τους. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από δύο επώνυμα. Αν η δήλωση παραλειφθεί, το τέκνο θα έχει σύνθετο επώνυμο, αποτελούμενο από το επώνυμο και των δύο γονέων του. Πρώτο τίθεται το επώνυμο με αρχικό που προηγείται στο αλφάβητο. Αν το επώνυμο του ενός ή και των δύο γονέων είναι σύνθετο, το επώνυμο του τέκνου θα σχηματιστεί με το πρώτο από τα δύο επώνυμα.

Άρθρο 11 **Γονική μέριμνα**

1. Η γονική μέριμνα του τέκνου που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες (300) ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, ανήκει στους δύο γονείς και ασκείται από κοινού. Οι διατάξεις του ΑΚ για τη γονική μέριμνα των τέκνων που κατάγονται από γάμο εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτή.

2. Αν το σύμφωνο συμβίωσης λυθεί ή ακυρωθεί, για την άσκηση της γονικής μέριμνας εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 1513 ΑΚ.

Άρθρο 12 **Ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων – Εξουσιοδοτήσεις**

1. Άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του Συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο.

2. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το οποίο ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του Συμφώνου.

Άρθρο 13 **Πεδίο εφαρμογής**

1. Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον τούτο καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής.

2. Οι προϋποθέσεις σύναψης, οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους και οι προϋποθέσεις και συνέπειες της λύσης των συμφώνων συμβίωσης, που δεν υπάγονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, διέπονται από το δίκαιο του τόπου όπου καταρτίστηκαν. Για την κληρονο-

μική διαδοχή εφαρμόζονται οι σχετικοί κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Κατά τα λοιπά, τα σύμφωνα συμβίωσης της παρούσας παραγράφου δεν αναπτύσσονται στην ελληνική έννομη τάξη περισσότερα αποτελέσματα από αυτά που προβλέπονται στον παρόντα νόμο.

Άρθρο 14

Τροποποίηση διατάξεων του Αστικού Κώδικα. Τα άρθρα 1354, 1462, 1463 και 1576 ΑΚ τροποποιούνται ως εξής:

1. Άρθρο 1354. Κώλυμα από γάμο που υπάρχει ή από σύμφωνο συμβίωσης με τρίτον. Εμποδίζεται η σύναψη γάμου πριν λυθεί ή ακυρωθεί αμετάκλητα ο γάμος που υπάρχει, καθώς και πριν λυθεί ή ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση το σύμφωνο συμβίωσης που συνδέει τον ένα μελλονύμφο με τρίτον. Οι σύζυγοι μπορούν να επαναλάβουν την τέλεση του μεταξύ τους γάμου και πριν αυτός ακυρωθεί.

2. Άρθρο 1462. Αγχιστεία. Οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ αγχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και στον ίδιο βαθμό. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του συμφώνου συμβίωσης. Η συγγένεια εξ αγχιστείας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου ή του συμφώνου συμβίωσης από το οποίο δημιουργήθηκε.

3. Άρθρο 1463. Η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και τους συγγενείς της συνάγεται από τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και τους συγγενείς του συνάγεται από το γάμο ή το σύμφωνο συμβίωσης με τον πατέρα ή ιδρύεται με την αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική.

4. Άρθρο 1576. Αυτοδίκαιη λύση. Η υιοθεσία λύνεται αυτοδικαίως και αίρεται αναδρομικά η σχέση που απορρέει από αυτήν, αν τελέσουν γάμο ή συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης, κατά παράβαση του νόμου, ο θετός γονέας με το θετό τέκνο. Αν ο γάμος ή το σύμφωνο συμβίωσης ακυρώθηκε, διατηρούνται από τη σχέση υιοθεσίας μόνο τα περιουσιακά δικαιώματα του θετού τέκνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ **ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ** **ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ**

Άρθρο 15 **Σύσταση**

Συνιστάται συλλογικό συμβουλευτικό - γνωμοδοτικό όργανο υπό την ονομασία «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας», το οποίο υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εφεξής Συμβούλιο).

Άρθρο 16 **Σύνθεση**

1. Το Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και αποτελείται από τα εξής μέλη με τους αναπληρωτές τους:

- α. Τον Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Πρόεδρο,
- β. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης,

γ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Προστασίας του Πολίτη,

δ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Μεταναστευτικής Πολιτικής,

ε. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων,

στ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών,

ζ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,

η. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης,

θ. έναν εκπρόσωπο της Ελληνικής Αστυνομίας,

ι. έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας,

ια. έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων,

ιβ. έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης,

ιγ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου,

ιδ. έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες,

ιε. δύο εκπροσώπους του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας,

ιστ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία,

ιζ. έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών.

2. Τακτικά και αναπληρωματικά μέλη ορίζονται από τους αρμόδιους Υπουργούς και φορείς, με γνώμονα την εξειδίκευσή τους σε θέματα καταπολέμησης του ρατσισμού ή τις αρμοδιότητές τους. Ειδικότερα, ο εκπρόσωπος της ΕΛ.ΑΣ. και ο αναπληρωτής του ορίζονται από τον Αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ. και προέρχονται από υπηρεσία αρμόδια για τη δίωξη της ρατσιστικής βίας. Η θητεία των μελών είναι τριετής.

3. Σε κάθε συνεδρίαση του Συμβουλίου προσκαλείται και συμμετέχει, με εκπρόσωπό του, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο Συνήγορος του Πολίτη, ο οποίος δύναται οποτεδήποτε, με αμετάκλητη δήλωσή του προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, να καταστεί εφεξής πλήρες μέλος αυτού με δικαίωμα ψήφου.

Άρθρο 17 **Αρμοδιότητες**

1. Το Συμβούλιο έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α. Το σχεδιασμό πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου.

β. Την επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

γ. Την προώθηση και το συντονισμό της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και την ενίσχυση της

συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά.

2. Το Συμβούλιο ιδίως:

α. Εκπονεί μελέτες, εκδίδει κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις και προτείνει μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής προς τις διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών.

β. Σχεδιάζει και προτείνει πολιτικές κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας για όλο το φάσμα της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης και αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την προώθηση της εταιρικής - κοινωνικής ευθύνης των νομικών προσώπων για τα ως άνω θέματα.

γ. Μεριμνά για την προώθηση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της ισότητας και του σεβασμού της ετερότητας μέσα από την τυπική εκπαίδευση.

δ. Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας και υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων του στενού και του ευρύτερου δημοσίου τομέα σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας.

ε. Συγκεντρώνει και αξιοποιεί στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία. Οι αρμόδιες διοικητικές υπηρεσίες υποχρεούνται να παρέχουν τα αιτούμενα στοιχεία.

στ. Προωθεί την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας, καθώς και την ενίσχυση των μηχανισμών καταγραφής του φαινομένου.

ζ. Μεριμνά για την ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα φαινόμενα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας μέσα από τα ΜΜΕ, καθώς και για την καταγραφή και αντιμετώπιση της ρητορικής του μίσους στο δημόσιο λόγο.

η. Συντάσσει Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού, παρακολουθεί συστηματικά την εφαρμογή του και μεριμνά για την τακτική επικαιροποίησή του. Συντάσσει ετήσιο απολογισμό δράσης, ο οποίος υποβάλλεται έως το τέλος Ιανουαρίου κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής.

Άρθρο 18 **Λειτουργία**

1. Το Συμβούλιο εδρεύει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και επικουρείται κατά τη λειτουργία του επιστημονικά και διοικητικά από τη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ παρέχεται γραμματειακή υποστήριξη από υπάλληλο της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

2. Ο Γενικός Γραμματέας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μεριμνά για την σύγκληση και λειτουργία του Συμβουλίου, καθώς και για την υλοποίηση των αποφάσεών του.

3. Το Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά κάθε δύο (2) μήνες, έκτακτα δε ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου ή κατόπιν αιτήματος τεσσάρων (4) τουλάχιστον μελών του.

4. Το Συμβούλιο λειτουργεί εντός του κανονικού ωραρίου εργασίας των οικείων Υπηρεσιών ή σε χρόνο που

καλύπτεται από υπερωριακή απασχόληση. Στα μέλη του δεν καταβάλλεται καμία πρόσθετη αμοιβή ή αποζημίωση.

5. Κατά τα λοιπά, ισχύουν οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Άρθρο 19

Συνεργασία με φορείς και κοινωνικός διάλογος

1. Στο Συμβούλιο δύνανται να καλούνται και άλλα πρόσωπα, ιδίως εμπειρογνώμονες με συναφή εξειδίκευση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ή φορείς για την παροχή πληροφοριών ή τη συνεργασία, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση αυτού.

2. Το Συμβούλιο μπορεί να προσκαλεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε διαβούλευση, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

Άρθρο 20

Κατ' οίκον έκτιση ποινής για κρατούμενες μητέρες

Στο άρθρο 56 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται νέα παράγραφος υπ' αριθμόν 4, ως εξής:

«4. Μητέρα ανήλικου τέκνου που καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δύνανται να εκτίσει την ποινή ή μέρος της ποινής στην κατοικία της μέχρι το ανήλικο τέκνο της να συμπληρώσει την ηλικία των πέντε (5) ετών, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι η έκτιση της ποινής σε κατάσταση κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί αυτή από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων, λαμβανομένου ιδίως υπόψιν του βέλτιστου συμφέροντος του ανήλικου. Εάν οι παραπάνω προϋποθέσεις υπάρχουν κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, αποφασίζει το δικαστήριο που επιβάλλει την ποινή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, αποφασίζει το συμβούλιο πλημμελειοδικών μετά από αίτηση της καταδικασμένης. Οι διατάξεις για την κατ' οίκον έκτιση της ποινής δύνανται να έχουν εφαρμογή και σε μητέρες καταδικασμένες σε ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα (10) έτη, εφόσον το τέκνο αδυνατεί να αυτοεξυπηρετηθεί λόγω νόσου ή αναπηρίας. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλογικά οι όροι της παραγράφου 3 του παρόντος.»

Άρθρο 21

Το άρθρο 81Α του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 81Α

Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά

Εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας, το πλαίσιο ποινής διαμορφώνεται ως εξής:

α) Στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα (1) έτος, το κατώτερο όριο της ποινής αυξάνεται στους έξι (6) μήνες και το ανώτερο όριο αυτής στα δύο (2) έτη. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημά-

των το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά ένα (1) έτος.

β) Στην περίπτωση κακουργήματος, που το προβλεπόμενο πλαίσιο ποινής ορίζεται σε πέντε (5) έως δέκα (10) έτη, το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο (2) έτη. Στις λοιπές περιπτώσεις κακουργημάτων το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά τρία (3) έτη.

γ) Στην περίπτωση εγκλήματος, που τιμωρείται με χρηματική ποινή, το κατώτερο όριο αυτής διπλασιάζεται.

Σε περίπτωση μετατροπής της ποινής φυλάκισης που έχει επιβληθεί κατά τα παραπάνω, το ποσό της μετατροπής δεν μπορεί να είναι κατώτερο από το διπλάσιο του κατώτατου ορίου του προβλεπόμενου ποσού μετατροπής.»

Άρθρο 22

Η περίπτωση θ' της παρ. 3 του άρθρου 100 του Ποινικού Κώδικα καταργείται.

Άρθρο 23

Η παρ. 4 του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Η διακρίβωση των προηγούμενων προϋποθέσεων γίνεται μετά από αίτηση του κρατούμενου από το συμβούλιο πλημμελειοδικών ή, στην περίπτωση κρατούμενου που εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης, από το συμβούλιο εφετών. Ο εισαγγελέας, μετά την υποβολή της αίτησης, διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη για τη διακρίβωση των προϋποθέσεων των προηγούμενων παραγράφων και την πιστοποίηση του ποσοστού αναπηρίας, αν αυτό δεν έχει βεβαιωθεί από το Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.). Η κατά τα άνω ειδική πραγματογνωμοσύνη ή η βεβαίωση από το ΚΕ.Π.Α. υποβάλλεται από τον εισαγγελέα στο αρμόδιο συμβούλιο μαζί με την πρότασή του. Κατά του βουλεύματος του συμβουλίου εφετών μπορεί να ασκηθεί αναίρεση. Οι λεπτομέρειες σχετικά με την ως άνω ειδική πραγματογνωμοσύνη καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας. Η ειδική πραγματογνωμοσύνη ή η βεβαίωση του ΚΕ.Π.Α. υποχρεωτικά προσδιορίζουν εάν η αναπηρία είναι μόνιμη ή πρόσκαιρη και αναφέρουν στην περίπτωση της πρόσκαιρης αναπηρίας τον χρόνο διάρκειάς της και το ποσοστό της. Εάν πρόκειται για πρόσκαιρη αναπηρία ο αρμόδιος εισαγγελέας υποβάλλει ένα (1) μήνα πριν τη λήξη του προσδιοριζόμενου χρόνου αναπηρίας στο αρμόδιο συμβούλιο την πρότασή του για την επανεξέταση της, χορηγηθείσας απόλυσης υπό όρο. Για τον λόγο αυτό δύο (2) μήνες πριν τη συμπλήρωση του χρόνου της προσδιορισθείσας αναπηρίας διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη είτε παραπομπή στο αρμόδιο ΚΕ.Π.Α. για την εκ νέου διακρίβωση των προϋποθέσεων για την πιστοποίηση του ποσοστού αναπηρίας. Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των προηγούμενων παραγράφων διατάσσεται η συνέχιση της εκτέλεσης της ποινής. Ο χρόνος που μεσολάβησε από την απόλυση υπό όρο λογίζεται ως πραγματικός χρόνος έκτισης της ποινής. Η επανεξέταση της αναπηρίας και η διακρίβωση των προϋποθέσεων του άρθρου αυτού περατώνεται στο χρονικό διάστημα που προβλέπει το άρθρο 109.»

Άρθρο 24

Η παρ. 3α του άρθρου 124 του Ποινικού Κώδικα καταργείται.

Άρθρο 25

Η παρ. 3 του άρθρου 126 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη και έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15^ο) έτος της ηλικίας του επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, εκτός αν κρίνεται αναγκαίο να επιβληθεί ποινικός σωφρονισμός κατά το επόμενο άρθρο. Ειδικά το αναμορφωτικό μέτρο του άρθρου 122 παράγραφος 1 περίπτωση ιβ' επιβάλλεται μόνο για πράξη, την οποία αν τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα.»

Άρθρο 26

Το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 127

1. Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων επιβάλλεται μόνο σε ανήλικους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15^ο) έτος της ηλικίας, εφόσον η πράξη τους, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης. Η ίδια ποινή δύναται να επιβληθεί και για τις πράξεις του άρθρου 336, εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών. Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων μπορεί να επιβληθεί και σε ανήλικο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15^ο) έτος της ηλικίας του και του έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της περίπτωσης ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 122, εάν μετά την εισαγωγή του στο ίδρυμα αγωγής τελήσει έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Η απόφαση πρέπει να περιέχει ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου.

2. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο ειδικό κατάσταση κράτησης νέων σύμφωνα με το άρθρο 54.»

Άρθρο 27

Το άρθρο 292 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 292

1. Όποιος με πρόθεση παρεμποδίζει τη λειτουργία κοινόχρηστης εγκατάστασης που εξυπηρετεί τη συγκοινωνία και ιδίως αυτοκινητοδρόμου, σιδηροδρόμου, αεροπλάνου, λεωφορείου, ταχυδρομείου ή τηλεγράφου που προορίζονται για κοινή χρήση τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα (1) έτος.

2. Αν η πράξη της παραγράφου 1 είχε σημαντική διάρκεια επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι τρία (3) έτη.

3. Αν η πράξη της παραγράφου 1 ήταν ασήμαντη, ιδίως

αν ήταν μικρής έκτασης ή διάρκειας επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι έξι (6) μηνών.»

Άρθρο 28

Στο άρθρο 298 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται εδάφιο β' ως εξής:

«Το δικαστήριο, όσον αφορά τα πλημμελήματα του άρθρου 292 ή την πράξη του άρθρου 431, δύναται να απαλλάξει το δράστη από την ποινή, εφόσον πεισθεί ότι δεν χρειάζεται να επιβληθεί ποινή, αν ο δράστης τέλεσε την πράξη για την προάσπιση μείζονος κοινωνικού συμφέροντος.»

Άρθρο 29

Μετά το άρθρο 361Α του Ποινικού Κώδικα προστίθεται άρθρο 361Β ως εξής:

«Άρθρο 361Β

1. Όποιος προμηθεύει αγαθά ή προσφέρει υπηρεσίες ή αναγγέλλει με δημόσια πρόσκληση την παροχή ή προμήθεια αυτών αποκλείοντας από καταφρόνηση πρόσωπα λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και με χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ.

2. Εάν στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου συμμετείχαν δύο (2) ή περισσότεροι επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών και χρηματική ποινή πέντε χιλιάδων (5.000) έως είκοσι πέντε χιλιάδων (25.000) ευρώ.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ
ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 30

Η παρ. 2 του άρθρου 59 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Στις περιπτώσεις των άρθρων 224, 225 παράγραφοι 1 περίπτωση α' και 2 εδάφιο α', 229, 362, 363 και 364 ΠΚ, αν για το γεγονός για το οποίο δόθηκε όρκος ή η χωρίς όρκο κατάθεση ή έγινε η αναφορά στην αρχή ή η καταμήνυση ή ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο υπαίτιος ασκήθηκε ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, μετά την προκαταρκτική εξέταση (άρθρα 31, 43 παρ. 1 εδάφιο β'), αναβάλλει με πράξη του κάθε περαιτέρω ενέργεια έως το τέλος της ποινικής δίωξης, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του εισαγγελέα εφετών.»

Άρθρο 31

Το άρθρο 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 113**Δικαστήριο Ανηλίκων**

1. Τα Δικαστήρια ανηλίκων δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανήλικους και επιβάλλουν τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, που ορίζονται από

των Ποινικό Κώδικα ή τις ποινές, κατά τις παρακάτω διακρίσεις:

Α. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει: α) τις πράξεις που τελούνται από ανήλικους εκτός από εκείνες που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων, β) τα πταίσματα που τελούνται από ανήλικους στην έδρα του πρωτοδικείου και γ) τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου για ανήλικους.

Β. Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανήλικους, για τις οποίες, αν τελούνταν από ενήλικα, απειλείται ισόβια κάθειρξη, καθώς και τις πράξεις του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεωτέρου από δεκαπέντε (15) ετών.

Γ. Το εφετείο ανηλίκων δικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία.

2. Το άρθρο 119 εφαρμόζεται αναλόγως στις περιπτώσεις των εδαφίων Α' και Β' της προηγούμενης παραγράφου.»

Άρθρο 32

Η παρ. 1 του άρθρου 279 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο συλλαμβανόμενος επ' αυτοφώρω ή με ένταλμα οδηγείται χωρίς αναβολή στον αρμόδιο εισαγγελέα, το αργότερο μέσα σε είκοσι τέσσερις (24) ώρες από τη σύλληψή του και, αν η σύλληψη έγινε έξω από την έδρα του, στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταφορά του. Αν πρόκειται για κακούργημα ή αν η σύλληψη έγινε με ένταλμα του ανακριτή, ο εισαγγελέας παραπέμπει στον ανακριτή εκείνον που έχει συλληφθεί και αν πρόκειται για πλημμέλημα, ενεργεί σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 43,47, 246 παρ. 3 και 417 κ.ε.. Ειδικά σε περίπτωση σύλληψης επ' αυτοφώρω για πλημμέλημα, ο ανακριτικός υπάλληλος εντός δώδεκα (12) ωρών ειδοποιεί με το ταχύτερο μέσο τον εισαγγελέα, ο οποίος μπορεί, λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα του εγκλήματος και την προσωπικότητα του δράστη, να δώσει εντολή να αφεθεί αυτός ελεύθερος και να μην εφαρμοστεί η προβλεπόμενη για τα αυτόφωρα εγκλήματα διαδικασία του άρθρου 418 παρ. 1 εδάφιο α' και 2. Στην περίπτωση αυτή ο ανακριτικός υπάλληλος υποβάλλει στον εισαγγελέα χωρίς χρονοτριβή όλες τις εκθέσεις που συντάχθηκαν για τη συγκεκριμένη υπόθεση.»

Άρθρο 33

Το άρθρο 340 παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 340

1. Ο κατηγορούμενος οφείλει να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση· μπορεί επίσης να διορίζει δικηγόρο ως συνήγορο για την υπεράσπισή του. Στα κακούργηματα ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει υποχρεωτικά συνήγορο σε όσους κατηγορούμενους δεν έχουν από πίνακα που καταρτίζει τον Ιανουάριο κάθε έτους το διοικητικό συμβούλιο του οικείου δικηγορικού συλλόγου. Την ίδια υποχρέωση έχει και ο δικαστής ανηλίκων, όταν ο ανήλικος κατηγορείται για πράξη που αν την τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Για το σκοπό αυτόν κατά την έναρξη της συνεδρία-

σης ο πρόεδρος του δικαστηρίου διακριβώνει για το σύνολο των υποθέσεων, εάν οι κατηγορούμενοι στερούνται συνηγόρου υπεράσπισης. Οι υποθέσεις στις οποίες διορίζεται συνήγορος κατά τα παραπάνω, εκδικάζονται υποχρεωτικά σε συνεδρίαση μετά από διακοπή, προκειμένου να προετοιμαστεί κατάλληλα ο διορισθείς συνήγορος. Η δικάσιμος μετά από τη διακοπή αυτή δεν μπορεί να απέχει περισσότερο από τριάντα (30) ημέρες.

Ο συνήγορος μπορεί να διορίζεται και πριν από τη συνεδρίαση, αν το ζητήσει ο κατηγορούμενος, ακόμα και με απλή επιστολή προς τον εισαγγελέα. Αν κρατείται στις φυλακές, το αίτημά του διαβιβάζεται από τον διευθυντή του καταστήματος κράτησης. Ο εισαγγελέας διορίζει συνήγορο από τον πίνακα και θέτει στη διάθεσή του τη δικογραφία.

Αν ο κατηγορούμενος αρνηθεί την υπεράσπισή του από το διορισμένο συνήγορο, ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει σε αυτόν άλλο συνήγορο από τον ίδιο πίνακα. Σε περίπτωση νέας άρνησης του κατηγορουμένου, το δικαστήριο προβαίνει στην εκδίκαση της υπόθεσης του κακούργηματος χωρίς διορισμό συνηγόρου.

Σε δίκες για κακούργημα, οι οποίες λόγω της σοβαρότητας και του αντικειμένου τους πρόκειται να έχουν μακρά διάρκεια, ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει με την ίδια διαδικασία στον κατηγορούμενο που δεν έχει συνήγορο δύο (2) ή τρεις (3) συνηγόρους από τον ίδιο πίνακα. Ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να αρνηθεί την υπεράσπισή του από το συνήγορο ή τους συνηγόρους που διορίστηκαν από τον πρόεδρο, μπορεί όμως με αιτιολογημένη αίτησή του να ζητήσει από το δικαστήριο την ανάκληση του διορισμού ενός (1) μόνο συνηγόρου, οπότε η υπεράσπιση συνεχίζεται από τους λοιπούς, εφόσον είχαν διοριστεί περισσότεροι από ένας.»

Άρθρο 34

Το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 478 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται επίσης στον ανήλικο κατηγορούμενο μόνο κατά του βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών το οποίο τον παραπέμπει στο δικαστήριο για έγκλημα που, αν το τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα, για το οποίο επιβάλλεται η ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης ανηλίκων, σύμφωνα με το άρθρο 127 παράγραφος 1 του Ποινικού Κώδικα, και μόνο για τους λόγους που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο.»

Άρθρο 35

Η παρ. 4 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης ή περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, η κρίση για το αν η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ανήκει στο δικαστήριο που δίκασε. Αυτό, με ειδική αιτιολογία και εφαρμόζοντας τα κριτήρια της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, καθώς και, στις αντίστοιχες περιπτώσεις, λαμβάνοντας πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του ανηλίκου, αποφασίζει αμέσως μετά την απαγγελία της απόφασης, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από δήλωση του κατηγορουμένου ότι θα ασκήσει έφεση.»

Άρθρο 36

Η περίπτωση β' της παρ. 1 του άρθρου 578 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καταργείται.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΠΕΡΙ ΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ**

Άρθρο 37

1. Η παρ. 2 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (Α' 187) αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Για την κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα ανάλογη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος από κάποια από τις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη ιδίως: α) τις επιπτώσεις του δημοσιεύματος στον αδικηθέντα, καθώς και στο οικογενειακό, κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον του, β) το είδος, τη φύση, τη σπουδαιότητα, τη βαρύτητα και την απαξία των γεγονότων, πράξεων ή χαρακτηρισμών που του αποδόθηκαν με το δημοσίευμα, γ) το είδος της προσβολής, που υπέστη, δ) την ένταση του ππαίσματος του εναγομένου, ε) τις συνθήκες τέλεσης της αδικοπραξίας, και στ) την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των διαδίκων.»

2. Η παρ. 5 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (Α' 187) αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Ο αδικηθείς, πριν ασκήσει αγωγή για την προσβολή που υπέστη, υποχρεούται να καλέσει με έγγραφη, εξώδικη πρόσκλησή του τον ιδιοκτήτη του εντύπου, ή όταν αυτός είναι άγνωστος τον εκδότη ή το διευθυντή σύνταξής του, να αποκαταστήσει την προσβολή με την καταχώριση σε αυτό κείμενου που του υποδεικνύει. Στο κείμενο αυτό προσδιορίζονται και οι λέξεις ή φράσεις που θεωρήθηκαν προσβλητικές και πρέπει να ανακληθούν και οι λόγοι για τους οποίους η συγκεκριμένη αναφορά υπήρξε προσβλητική. Η αποκατάσταση θεωρείται ότι επήλθε αν ο ιδιοκτήτης του εντύπου, άλλως ο εκδότης ή ο διευθυντής σύνταξης αυτού, εντός διαστήματος δέκα (10) ημερών ή, σε κάθε περίπτωση, στο αμέσως επόμενο τεύχος: α) ανακαλέσει ρητά την προσβολή με την παραπάνω δημοσίευση, που γίνεται στην ίδια ή, αν δεν υπάρχει αυτή, σε ανάλογη θέση και φύλλο της αντίστοιχης ημεράς κυκλοφορίας της εφημερίδας, που είχε καταχωριστεί η αρχή του επιλήψιμου δημοσιεύματος, και σε έκταση και μέγεθος ανάλογο με το τελευταίο, και β) κοινοποιήσει στον αδικηθέντα το ως άνω δημοσίευμα αποκατάστασης. Η παρέλευση άπρακτου διαστήματος δέκα (10) ημερών ή η μη δημοσίευση στο αμέσως επόμενο τεύχος θεωρείται άρνηση εκ μέρους του ιδιοκτήτη ή εκδότη του εντύπου. Η παράλειψη της παραπάνω διαδικασίας έχει ως συνέπεια την απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης. Η αγωγή αποζημίωσης της παραγράφου 2 πρέπει να ασκηθεί εντός έξι (6) μηνών από την πάροδο της προθεσμίας των δέκα (10) ημερών ή της ρητής αρνητικής απάντησης, εφόσον αυτή έχει δοθεί νωρίτερα, ή από την έκδοση του αμέσως επόμενου τεύχους.

Εάν λάβει χώρα η αποκατάσταση της προσβολής, σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν μπορεί να υπάρξει αστική αξίωση κατά την παράγραφο 2. Κατ' εξαίρεση, όταν το επιλήψιμο δημοσίευμα αφορούσε επικείμενο γεγονός μείζονος σημασίας για την ατομική, οικογενειακή, επαγγελματική και εν γένει κοινωνική πρόοδο του αδικηθέν-

τος και η αποκατάσταση της σχετικής προσβολής επακολούθησε αυτού, η τελευταία δύναται να θεωρηθεί ως μη πλήρης και διατηρείται η αξίωση ανάλογης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. Αν παρά τη δημοσίευση της ανάκλησης έχει αποδεδειγμένα προκληθεί στον αδικηθέντα περιουσιακή ζημία που οφείλεται στο επιλήψιμο δημοσίευμα, ο ενάγων δικαιούται να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο μόνο για την αξίωση αυτή. Η εκδίκαση της κατά το παρόν άρθρο αγωγής χωρεί ανεξάρτητα από την άσκηση ποινικής δίωξης για την ίδια πράξη, καθώς και της τυχόν για οποιονδήποτε λόγο αναβολής ή αναστολής της ποινικής διαδικασίας που έχει αρχίσει. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται κατά την άσκηση του δικαιώματος επανόρθωσης στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9 του π.δ. 100/2000 (Α' 98).».

3. Οι παράγραφοι υπ' αριθμόν 8 και 9 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (Α' 187) αναριθμούνται σε 9 και 10, αντίστοιχα, και προστίθεται παράγραφος υπ' αριθμόν 8 σύμφωνα με την οποία:

«8. Περισσότερες εγκλήσεις και αγωγές που υποβάλλονται από τον αδικηθέντα κατά του ίδιου προσώπου συνεκδικάζονται υποχρεωτικά και εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 94επ. ΠΚ, 128, 129 ΚΠΔ και 246 ΚΠολΔ, αν συνδέονται με περισσότερους χαρακτηρισμούς που περιλαμβάνονται σε ένα (1) δημοσίευμα, άρθρο, βιβλίο ή άλλο κείμενο, καθώς και σε αρθρογραφία ή εκπομπές του που αφορούν το ίδιο θέμα.».

4. Καταργούνται το τέταρτο και το πέμπτο εδάφιο της παρ. 10 του άρθρου 4 του ν. 2328/1995 (Α' 159).

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ
ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ**

Άρθρο 38

**Διάθεση κατασχεθέντων, δημευθέντων προϊόντων
σε Καταστήματα Κράτησης**

Τα κάθε είδους προϊόντα λαθρεμπορίας που κατάσχονται, δημεύονται ή περιέρχονται ως αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου, τα οποία είναι πρόσφορα για κάλυψη αναγκών κρατουμένων, μπορούν να διατίθενται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Εθνικού Τελεωειακού Κώδικα (ν. 2960/2001), σε Καταστήματα Κράτησης για τις ανάγκες των άπορων κρατουμένων.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων καθορίζεται η διαδικασία και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης.

Άρθρο 39

Τροποποίηση του π.δ. 62/2014

Αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 7 του π.δ. 62/2014, ως εξής:

«1. Ο θεσμός της ηλεκτρονικής επιτήρησης θα εφαρμοσθεί πιλοτικά για χρονικό διάστημα μέχρι δεκαοκτώ (18) μηνών και θα αφορά: α) έως πενήντα (50) κρατούμενους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και εκτίουν αυτήν στα Καταστήματα Κράτησης Διαβατών Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας Σερρών, Τρικάλων, Κομοτηνής και Γρεβενών, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κα-

τοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης. Στους κρατούμενους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους και της κίνησής τους εκτός αυτής. β) Έως πενήντα (50) κρατούμενους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή περιορισμού και εκτίουν αυτήν στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα ή κρατούμενες που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και εκτίουν αυτήν στο Κατάστημα Κράτησης Γυναίκων Ελαιώνα Θηβών, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, εξαιρουμένων των νήσων που υπάγονται σε αυτήν. Στους κρατούμενους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους και της κίνησής τους εκτός αυτής. γ) Έως εκατό (100) υποδίκους για εγκλήματα, η ανάκριση των οποίων υπάγεται στην αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου Αθηνών, του Πρωτοδικείου Πειραιώς και του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, εξαιρουμένων των νήσων που υπάγονται σε αυτήν ή την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης. Στους υποδίκους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους. Στον ως άνω αριθμό συμπεριλαμβάνονται και οι υπαγόμενοι στην παράγραφο 3 του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα, οι οποίοι δηλώνουν κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, για να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης παραμονής στην κατοικία τους. Στον ίδιο αριθμό συμπεριλαμβάνονται και υπόδικοι ή κατάδικοι φοιτητές και σπουδαστές Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, που εδρεύουν στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, στους οποίους χορηγείται άδεια με ηλεκτρονική επιτήρηση, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα. δ) Έως 50 υποδίκους για εγκλήματα που επισύρουν ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης ή κατάδικους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και κρατούνται και νοσηλεύονται, για ασθένειες που προβλέπονται στο άρθρο 105 παράγραφος 7 ΠΚ, στο νοσοκομείο κρατουμένων Κορυδαλλού, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, εξαιρουμένων των νήσων που υπάγονται σε αυτήν. Στους υπόδικους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους.»

Άρθρο 40

Σύσταση της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Σωφρονιστικού Κώδικα

Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων συνιστάται τριμελής επιτροπή για την αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Κώδικα. Η επιτροπή θα επεξεργαστεί το υπάρχον σχέδιο της ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που συστάθηκε με την υπ' αριθμ. 27791/17.3.2010 (Υ.Ο.Δ.Δ. 96/2010) απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, καθώς και τις υποβληθείσες Αιτιολογική Έκθεση και Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων. Το σχέδιο που συντάσσει η επιτροπή υποβάλλεται για κύρωση στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 76 του Συντάγματος. Η επιτροπή συγκροτείται από εισαγγελικό λειτουργό και μέλη ΔΕΠ Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Καθήκοντα γραμματέα ανατίθενται με την ίδια απόφαση σε υπάλληλο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

Άρθρο 41

Ενίσχυση αγροτικών φυλακών

1. Στα αγροτικά καταστήματα κράτησης και την Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.) δύνανται να μεταγόνται κατάδικοι κρατούμενοι, ικανοί για εργασία, ανεξαρτήτως αδικήματος, με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής και εφόσον:

(α) Έχουν καταδικαστεί σε ποινή ή συνολικές ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης μέχρι δέκα (10) έτη.

(β) Έχουν καταδικαστεί σε ποινή ή συνολικές ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης άνω των δέκα (10) ετών, έχουν εκτίσει πραγματικά το ένα πέμπτο (1/5) της ποινής τους και τους έχει χορηγηθεί τουλάχιστον μία (1) τακτική άδεια τους όρους της οποίας έχουν τηρήσει.

(γ) Έχουν καταδικαστεί σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, έχουν εκτίσει πραγματικά οκτώ (8) έτη και τους έχει χορηγηθεί τουλάχιστον μία (1) άδεια τους όρους της οποίας έχουν τηρήσει.

2. Κρατούμενοι των κατηγοριών (β) και (γ) οι οποίοι δεν λαμβάνουν τακτική άδεια γιατί δεν έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον, ενώ πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις του νόμου, δύνανται να μεταγόνται με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών σε αγροτικά καταστήματα κράτησης, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής.

3. Οι φορείς του Δημόσιου Τομέα, δύνανται να προβαίνουν σε απευθείας ανάθεση, κατόπιν διαπραγμάτευσης, προμήθειας αγαθών ή προϊόντων σε καταστήματα κράτησης που διαθέτουν αγροτικές ή βιοτεχνικές μονάδες εργασίας, στις οποίες απασχολούνται κρατούμενοι με ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής λόγω εργασίας, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα.

4. Καταργείται η υπουργική απόφαση 63021 (Β' 2124/2012) και κάθε προηγούμενη σχετική υπουργική απόφαση.

Άρθρο 42

Εξ αποστάσεως φοίτηση κρατουμένων σε ΑΕΙ/ΤΕΙ με ηλεκτρονική επιτήρηση

Η παρ. 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα (ν. 2776/1999), όπως τροποποιήθηκε με την παρ.1 του άρθρου 11 του ν. 4312/2014 (Α' 260), αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται για τη φοίτηση κρατουμένων σε σχολές όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, εφόσον στην περιοχή φοίτησης λειτουργεί αντίστοιχο προς την κατηγορία στην οποία ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι κατάστημα κράτησης. Η άδεια χορηγείται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παράγραφος 1 του παρόντος με τις προϋποθέσεις και κατά τη διαδικασία του άρθρου 55 παράγραφος 1 περίπτωση γ', παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος. Η διάταξη του άρθρου 56 παράγραφος 3 του παρόντος εφαρμόζεται ανάλογα. Η φοίτηση καταδίκων και υποδίκων φοιτητών και σπουδαστών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, που δεν έχουν λάβει την ως άνω άδεια, μπορεί να γίνεται και με παρακολούθηση μαθημάτων εξ αποστάσεως. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, καθορίζονται οι προϋποθέσεις, ο τρόπος και κά-

θε αναγκαία λεπτομέρεια για την εξ αποστάσεως παρακολούθηση των μαθημάτων και των εργαστηρίων, καθώς και η συμμετοχή στις εξετάσεις των ανωτέρω φοιτητών ή σπουδαστών, σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών της σχολής στην οποία φοιτούν. Στους ίδιους φοιτητές και σπουδαστές, εφόσον έχουν με επιτυχία παρακολουθήσει το ένα τρίτο (1/3) των μαθημάτων και εργαστηρίων, κατά τους όρους που ορίζονται με την κοινή υπουργική απόφαση του προηγούμενου εδαφίου επί ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο, μπορεί να χορηγείται άδεια με ηλεκτρονική επιτήρηση, χωρίς περιορισμούς του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην τελευταία περίπτωση η αίτηση δεν απορρίπτεται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παράγραφος 1 παρά μόνο με ειδική αιτιολογία, στην οποία πρέπει να μνημονεύονται συγκεκριμένα γεγονότα που προκύπτουν από τον πειθαρχικό φάκελο του κρατούμενου και αντιστοιχούν στην ειδική υπόσταση σοβαρών, ιδίως βίαιων, αξιόποινων πράξεων, με βάση τα οποία κρίνεται σφόδρα πιθανή η κακή χρήση της άδειας.»

Άρθρο 43

Τροποποίηση του άρθρου 13 του ν. 3772/2009

1) Στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 13 του ν. 3772/2009 η φράση «στελέχωση με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό» αντικαθίσταται ως εξής: «στελέχωση με ιατρικό, νοσηλευτικό και λοιπό επιστημονικό προσωπικό».

2) Η παρ. 2 του άρθρου 13 του ν. 3772/2009 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Με διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Υγείας, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και συναρμόδιων Υπουργών, καθορίζονται η διάρθρωση και ο τρόπος λειτουργίας των ανωτέρω Θεραπευτικών Καταστημάτων, η λειτουργία τυχόν παραρτημάτων για γυναίκες και νεαρούς κρατούμενους, η σύνδεση με συγκεκριμένο νοσοκομείο του Ε.Σ.Υ., τα θέματα πρόβλεψης οργανικών θέσεων, μεταφοράς και κατάταξης του υπηρετούντος ιατρικού, νοσηλευτικού και λοιπού επιστημονικού προσωπικού, η καταβολή της μισθοδοσίας τους, κάλυψης κενών θέσεων, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.»

Άρθρο 44

Ενίσχυση Σωφρονιστικής Διοίκησης

1) Μετά την παρ. 4 του άρθρου 13 του Π.Δ. 101/2014 προστίθεται παράγραφος 5 ως εξής:

«5. Τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής στην άσκηση των αρμοδιοτήτων του ως προς τα Καταστήματα Κράτησης επικουρεί Αυτοτελές Γραφείο Συντονισμού Φυλακών, με τις ακόλουθες αρμοδιότητες: α) Παροχή εμπειριστατωμένων εισιτηρίων και διαμόρφωση προτάσεων. β) Διασφάλιση συνθηκών οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ των Καταστημάτων Κράτησης και λοιπών φορέων της Δημόσιας Διοίκησης. γ) Ανάλυση πρωτοβουλιών για την επίλυση προβλημάτων λειτουργίας και τη διαχείριση κρίσεων. Στο Αυτοτελές Γραφείο προΐσταται υπάλληλος κατηγορίας ΠΕ που, κατά προτίμηση, ασκεί ή έχει ασκήσει καθήκοντα Διευθυντή σε Κατάστημα Κράτησης ή στην Κεντρική Υπηρεσία («Συντονιστής Φυλακών») και υπηρετούν έως δύο (2) υπάλληλοι της Κε-

ντρικής Υπηρεσίας ή Καταστήματος Κράτησης.»

2) Η παρ. 1 του άρθρου 32 του π.δ. 101/2014 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Στη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προΐσταται υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού – Οικονομικού. Στη Γενική Διεύθυνση Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής προΐσταται υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού – Οικονομικού ή ΠΕ Σωφρονιστικού Ενηλίκων, της Κεντρικής Υπηρεσίας ή των Καταστημάτων Κράτησης.»

Άρθρο 45

Θέματα εξωτερικής φρουράς Καταστημάτων Κράτησης

1. Τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της υπηρεσίας εξωτερικής φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης, καθώς και οι οδηγοί αυτών, υπάγονται στις ίδιες διατάξεις που ισχύουν για τα υπηρεσιακά οχήματα της Ελληνικής Αστυνομίας και τους οδηγούς αυτών, όσον αφορά στους περιορισμούς στον κυβισμό του κινητήρα τους, τον εφοδιασμό με συσκευές περιορισμού ταχύτητας και την υποχρέωση των οδηγών αυτών για απόκτηση Πιστοποιητικού Επαγγελματικής Ικανότητας. Εξαιρούνται δε, από τις γενικότερες διατάξεις που ισχύουν για τα λοιπά οχήματα του δημοσίου και υπάγονται στην κατηγορία των οχημάτων άμεσης ανάγκης.

2. Με απόφαση του Προϊσταμένου Διεύθυνσης του Καταστήματος Κράτησης, ύστερα από πρόταση του Προϊσταμένου του Τμήματος Εξωτερικής Φρούρησης, είναι δυνατή, σε περίπτωση μη χορήγησης ή αφαίρεσης υπηρεσιακού οπλισμού από υπάλληλο του κλάδου ΔΕ Προσωπικού Εξωτερικής Φρούρησης, η ανάθεση σε αυτόν παρεμφερών καθηκόντων εκτός των κυρίως χώρων κράτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Άρθρο 46

1. Η περίπτωση γ' της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 1756/1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών) αντικαθίσταται ως εξής:

«γ) Των εφετείων, των εφετείων ανηλίκων και των μεικτών ορκωτών Εφετείων Δωδεκανήσου, Ναυπλίου, Λαμίας, Καλαμάτας, Ευβοίας, Κρήτης, Ανατολικής Κρήτης, Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου, Λάρισας, Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Κέρκυρας, Ιωαννίνων και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας ο δικαστής ο οποίος διευθύνει το εφετείο: αα) των Αθηνών για τα πέντε πρώτα, ββ) του Πειραιώς για τα τέσσερα αμέσως επόμενα, γγ) της Θεσσαλονίκης για τα πέντε αμέσως επόμενα και δδ) των Πατρών για το τελευταίο παραγγέλλει να μεταβούν από το εφετείο για τη σύνθεση δικασίμων όσοι εφέτες χρειάζονται.»

2. Η περίπτωση Βα' του άρθρου 17 του ν. 1756/1988, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 12 περίπτωση 1 του ν. 4312/2014 (Α' 260) καταργείται.

3. Η παρ. 1 του άρθρου 99 του ν. 1756/1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Αρμόδιοι για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης είναι:
α) ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς,

β) ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπροέδρους (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Συμβουλίου της Επικρατείας,

γ) ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και ο αντιπρόεδρος που προεδρεύει στο Συμβούλιο Επιθεώρησης των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για τους δικαστικούς λειτουργούς των διοικητικών δικαστηρίων,

δ) ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο προϊστάμενος της επιθεώρησης για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς των πολιτικών-ποινικών δικαστηρίων, εκτός από τα μέλη του Αρείου Πάγου,

ε) ο πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπροέδρους (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Ελεγκτικού Συνεδρίου,

στ) ο πρόεδρος του τριμελούς συμβουλίου διεύθυνσης του εφετείου ή ο πρόεδρος του εφετείου (πολιτικού ή διοικητικού) για τους προέδρους πρωτοδικών, πρωτοδικες, παρέδρους, ειρηνοδίκες και πταισματοδίκες,

ζ) ο εισαγγελέας εφετών ή ο προϊστάμενος της εισαγγελίας εφετών για τους εισαγγελείς, αντεισαγγελείς πρωτοδικών και παρέδρους της εισαγγελίας.»

Άρθρο 47

Από 1η Ιανουαρίου 2016 οι οργανικές θέσεις των δικαστικών λειτουργών της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης αυξάνονται ως ακολούθως : α) των εφετών κατά δέκα (10) οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε τετρακόσια εξήντα (460) και β) των αντεισαγγελέων εφετών κατά πέντε (5) οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε εκατόν τριάντα πέντε (135).

Άρθρο 48

1. Το εδάφιο β΄ της παρ. 5 του άρθρου 22 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων του ν. 2812/2000 (Α΄ 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Εκλόγιμοι είναι οι δικαστικοί υπάλληλοι με τουλάχιστον Γ΄ βαθμό.»

2. Η παρ. 7 του άρθρου 22 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων του ν. 2812/2000 (Α΄ 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«7. Χρέη γραμματέα των παραπάνω συμβουλίων ασκεί δικαστικός υπάλληλος με τουλάχιστον Γ΄ βαθμό.»

3. Το άρθρο 70 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 70

Προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων τοποθετούνται δικαστικοί υπάλληλοι σύμφωνα με όσα ορίζονται στα επόμενα άρθρα. Ως οργανικές μονάδες νοούνται η γενική διεύθυνση, η διεύθυνση και το τμήμα.»

4. Ο τίτλος του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υ-

παλλήλων ν. 2812/2000 (Α΄ 67) αντικαθίσταται ως εξής: «Επιλογή προϊσταμένων διευθύνσεων και τμημάτων».

5. Το εδάφιο α΄ της παρ. 1 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α΄ 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Ως προϊστάμενοι διευθύνσεων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου τομέα κατηγορίας ΠΕ και ΤΕ με τουλάχιστον Β΄ βαθμό.»

6. Η παρ. 2 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α΄ 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό τουλάχιστον Β΄ που έχουν υποβάλει αίτηση υποψηφιότητας ή αν είναι λιγότεροι από τον απαιτούμενο κατά την παράγραφο 4 αριθμό κρινομένων, κρίνονται προς επιλογή και δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Γ΄ που υπέβαλαν αίτηση υποψηφιότητας, προηγουμένων εξ αυτών όσων έχουν περισσότερο χρόνο υπηρεσίας, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός κρινομένων.»

7. Η παρ. 3 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α΄ 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Ως προϊστάμενοι τμημάτων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου δικαστηρίου, εισαγγελίας ή υπηρεσίας, κατηγορίας ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ με βαθμό τουλάχιστον Β΄. Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με το βαθμό αυτόν ή αν ο αριθμός τους δεν είναι επαρκής, κρίνονται προς επιλογή και δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Γ΄ που υπέβαλαν αίτηση υποψηφιότητας, προηγουμένων εξ αυτών όσων έχουν περισσότερο χρόνο υπηρεσίας, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος κατά την παράγραφο 4 αριθμός κρινομένων.»

8. Στη διάταξη της παρ. 2Γ του άρθρου 12 του ν. 4229/2014 (Α΄ 8), μετά το εδάφιο α΄, προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Η ισχύς των πινάκων κατάταξης κατά σειρά επιτυχίας των υποψηφίων που συμμετείχαν στο διαγωνισμό για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων, η οποία προκηρύχθηκε με την υπ΄ αριθμ. 5223/23.1.2009 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης (Α.Σ.Ε.Π. 23) παρατείνεται έως τις 30.6.2016.»

9. Το άρθρο 15 του ν. 4315/2014 (Α΄ 269) καταργείται.

Άρθρο 49

Η μεταβατική διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 165 «Μεταβατικές και τελικές διατάξεις» του ν. 4194/2013 «Κώδικας Δικηγόρων» καταργείται.

Άρθρο 50

1. Η παρ. 3 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» καταργείται.

2. Το όγδοο εδάφιο της παρ. 7 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» αντικαθίσταται ως εξής:

«Επιτυχόντες θεωρούνται εκείνοι που έλαβαν βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο με δέκα (10) μονάδες σε κάθε μάθημα. Οι ανωτέρω υποβάλλουν αίτηση προτίμησης για το διορισμό τους σε κενές έδρες συμβολαιογράφων ανεξαρτήτως ειρηνοδικειακής περιφέρειας και διορίζονται με σειρά προτεραιότητας ανάλογα με τη βαθμολογία τους».

3. Η παρ. 8 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» αντικαθίσταται ως εξής:

«8. Σε περίπτωση ισοβαθμίας επιτυχόντων για την ίδια έδρα συμβολαιογράφου διενεργείται κλήρωση.»

Άρθρο 51

Η παρ. 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλίου 1941 «Περί κωδικοποίησης εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν. 434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Σε περίπτωση οριστικής αποχώρησης ή θανάτου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή συμβολαιογράφου που εκτελεί έργα υποθηκοφύλακα, σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, η λειτουργία του υποθηκοφυλακείου ανατίθεται σε συμβολαιογράφο της έδρας του Ειρηνοδικείου με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας του αρμόδιου Πρωτοδικείου. Αν στην ίδια ειρηνοδικειακή περιφέρεια υπηρετούν περισσότεροι του ενός συμβολαιογράφοι, η επιλογή γίνεται με κριτήριο την αρχαιότητα άλλως τα έτη προηγούμενης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και κατόπιν αιτήματος του οικείου Συμβολαιογραφικού Συλλόγου η ανάθεση μπορεί να γίνει και εκ περιτροπής σε όλους τους συμβολαιογράφους της ειρηνοδικειακής περιφέρειας. Μέχρις ότου αναλάβει τα καθήκοντά του ο συμβολαιογράφος που ορίστηκε με την ανωτέρω διαδικασία τη λειτουργία του υποθηκοφυλακείου αναλαμβάνει ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος της ειρηνοδικειακής περιφέρειας με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο. Οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα δεν βαρύνονται με τις οφειλές που ανάγονται στο προηγούμενο της ανάληψης της υπηρεσίας τους διάστημα.

Ο συμβολαιογράφος στον οποίο ανατέθηκαν προσωρινά τα έργα του υποθηκοφύλακα, δύναται να υποβάλει αίτηση παραίτησης στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η αποδοχή ή μη της αίτησης αυτής, καθώς και ο ορισμός νέου αναπληρωτή γίνονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μετά από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας του οικείου Πρωτοδικείου. Ο συμβολαιογράφος στον οποίο ανατέθηκαν καθήκοντα, σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου δύναται να παραιτηθεί και η αποδοχή ή μη της αίτησης παραίτησής του, καθώς και ο ορισμός του επόμενου σε σειρά αρχαιότητας συμβολαιογράφου ως αναπληρωτή υποθηκοφύλακα, γίνεται από τον Πρόεδρο του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή τον Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο. Η υποβολή αίτησης παραίτησης δεν αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού.»

Άρθρο 52

Στο τέλος του άρθρου 4 του ν. 724/1977 (Α΄ 299) προτίθεται διάταξη ως εξής:

«Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να μεταφέρονται οργανικές θέσεις μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών.»

Άρθρο 53

1. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις» (Α΄ 58) αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, προκηρύσσεται διαγωνισμός για την κάλυψη κενών θέσεων ειδικών Άμισθων Υποθηκοφύλακων.»

2. Οι παράγραφοι 3 έως 6 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 αναριθμούνται σε 2, 3, 4 και 5 αντίστοιχα και η παράγραφος 7 του ίδιου άρθρου καταργείται.

3. Η περίπτωση δ΄ της αναριθμημένης παρ. 4 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 αντικαθίσταται ως εξής:

«δ) πτυχίο Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής και βαθμό Α΄, Β΄ ή Γ΄ υπαλλήλου έμμισθου υποθηκοφυλακείου.»

Άρθρο 54

Το άρθρο 3 του ν.δ. 811/1971 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης ενίων διατάξεων του α.ν. 153/1967 «περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού Διατάγματος «περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» (Α΄ 9), όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 3

Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται έπειτα από πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών και μετά από γνωμοδότηση της Ολομέλειας του οικείου Πρωτοδικείου δύναται, σε περίπτωση θανάτου ή για οποιονδήποτε λόγο οριστικής αποχώρησης από την υπηρεσία ειδικού άμισθου Υποθηκοφύλακα, να συγχωνευθεί το άμισθο υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο της ίδιας ειρηνοδικειακής ή πρωτοδικειακής περιφέρειας, ή να μετατραπεί σε έμμισθο.

Η Ολομέλεια του Πρωτοδικείου γνωμοδοτεί και για την έδρα του υποθηκοφυλακείου που προκύπτει από τη συγχώνευση, η οποία ορίζεται στο ανωτέρω προεδρικό διάταγμα. Ο υποθηκοφύλακας ασκεί τα καθήκοντά του στη νέα έδρα του υποθηκοφυλακείου.

Με την ανωτέρω διαδικασία δύναται να συγχωνευθεί έμμισθο υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο υποθηκοφυλακείο, καθώς και μη ειδικό υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο.»

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ
ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ****Άρθρο 55**

Πρόσωπα του ίδιου ή άλλου φύλου τα οποία έχουν τέλεσει γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης που προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής του, με μέλη διπλωματικών αποστολών, μέλη έμμισθων προξενικών αρχών, καθώς και υπαλλήλους διεθνών οργανισμών που έχουν την Έδρα τους ή Γραφείο στην Ελλάδα, θεωρούνται μέλη της

οικογένειας αυτών για τους σκοπούς της εφαρμογής της Σύμβασης της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις, της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, και των κατά περίπτωση Συμφωνιών Έδρας και συναφών διεθνών συμφωνιών, αντιστοίχως, εφόσον έχουν ανακοινηθεί καταλλήλως από το Κράτος αποστολής ή τον διεθνή οργανισμό.

Άρθρο 56

Ληξιαρχικές και δημοτολογικές ρυθμίσεις

1. Στην παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 344/1976 (Α' 143) η φράση «ετερόφυλων προσώπων» διαγράφεται.

2. Η παρ. 6 του άρθρου 42 του ν. 344/1976 (Α' 143) αντικαθίσταται ως εξής :

«6. Σύμφωνα συμβίωσης που έχει καταρτιστεί ενώπιον Έλληνα προξένου ανάμεσα σε δύο συμβαλλομένους εκ των οποίων ο ένας τουλάχιστον έχει την ελληνική ιθαγένεια, δύναται να καταχωρισθεί στο ληξιαρχικό βιβλίο συμφώνου συμβίωσης που τηρείται στην ίδια προξενική αρχή.»

3. Οι παράγραφοι 6, 7 και 8 του άρθρου 29 του ν. 3801/2009 καταργούνται.

Σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος εξακολουθούν να διέπονται από το προϊσχύον καθεστώς, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη επιλέξουν να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου, κατά τους όρους της παραγράφου 1 του άρθρου 57.

4. Στο π.δ. 497/1991 (Α' 180) προστίθεται άρθρο 1Α, ως εξής :

«Άρθρο 1Α

1. Η σύναψη συμφώνου συμβίωσης, το οποίο καταρτίζεται με συμβολαιογραφική πράξη και καταχωρείται στο οικείο Ληξιαρχείο, συνεπάγεται δημιουργία κοινής οικογενειακής μερίδας των συμβιούντων προσώπων, με αναλογική εφαρμογή των δημοτολογικών διατάξεων που αφορούν τους συζύγους και τα τέκνα αυτών.

2. Σε περίπτωση συμφώνου συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων προσώπων, η καταχώρισή τους σε οικογενειακή μερίδα ως πρώτου και δεύτερου μέλους αντίστοιχα γίνεται με αλφαβητική σειρά επωνύμου.»

5. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια που αφορά την αποτύπωση της ληξιαρχικής και δημοτολογικής κατάστασης των προσώπων που συνάπτουν σύμφωνα συμβίωσης και των τέκνων αυτών σύμφωνα με τους όρους του παρόντος νόμου.

Άρθρο 57

Η παρ. 10 του άρθρου 30 του ν. 4251/2014 αντικαθίσταται ως εξής:

«10. Περιουσία που αποτελεί προϊόν της εγκληματικής δραστηριότητας του παρόντος άρθρου, καθώς και των παραγράφων 5, 6 και 8 του άρθρου 29 ή που αποκτήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας ή περιουσία που χρησιμοποιήθηκε, εν όλω ή εν μέρει, ή προορίζονταν να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση της παραπάνω εγκληματικής δραστηριότητας κατάσχετα και μπορεί να δημευθεί με την καταδικαστική απόφαση, αν ανήκει στον αυτουργό ή σε ο-

ποιονδήποτε από τους συμμετόχους. Αν το δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως ή μετά από αίτημα διαδίκου ή τρίτου, κρίνει ότι η δήμευση που θα επιβληθεί στον καταδικασθέντα θα αποστερήσει τον ίδιο ή τρίτους, ιδίως την οικογένειά του, από πράγμα που εξυπηρετεί τον αναγκαίο βιοπορισμό τους και ότι υπάρχει κίνδυνος να προκληθεί σε αυτούς υπέρμετρη και ανεπανόρθωτη βλάβη, δεν επιβάλλει αυτήν. Η απόδοση περιουσίας στον ιδιοκτήτη της γίνεται σύμφωνα με τα άρθρα 310 παράγραφος 2 και 373 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Σε περίπτωση που η περιουσία ή το προϊόν κατά το πρώτο εδάφιο υπερβαίνει τις τέσσερις χιλιάδες (4.000) ευρώ και δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται υπό τους όρους του ίδιου εδαφίου περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος.»

Άρθρο 58

1. Στην παρ. 10 του άρθρου 1 του Κεφαλαίου Α' του ν. 4336/2015 (Α' 94) που εισάγεται με το άρθρο 2, παράγραφος Α' «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού», υποπαράγραφος Α.4. «Τροποποιήσεις του ν. 3869/2010», αντικαθίσταται η φράση «του ν. 3859/2010» με τη φράση «του ν. 3869/2010».

2. Στο άρθρο 3 του Κεφαλαίου Α' του ν. 4336/2015 (Α' 94) που εισάγεται με το άρθρο 2, παράγραφος Α' : «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού», υποπαράγραφος Α.4. «Τροποποιήσεις του ν. 3869/2010», αντικαθίσταται η φράση «του ν. 3859/2010» με τη φράση «του ν. 3869/2010».

Άρθρο 59

Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να ανατίθενται καθήκοντα φύλαξης του κτιρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου σε προσωπικό του κλάδου ΔΕ Φύλαξης.

Άρθρο 60

Κατά παρέκκλιση από τη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 31 του ν. 3689/2008 (Α' 164) «Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών και άλλες διατάξεις», όπως αυτή ισχύει μετά την αντικατάστασή της με το άρθρο 16 παρ.7 του ν. 3910/2011, η διάρκεια της δοκιμαστικής υπηρεσίας των δοκίμων δικαστικών λειτουργών (παρέδρων πρωτοδικείου και εισαγγελίας) που διορίστηκαν από τους σπουδαστές της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών των κατευθύνσεων της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης και των εισαγγελέων, οι οποίοι προέρχονται από το διαγωνισμό του έτους 2013, που είχε προκηρυχθεί με την υπ' αριθμ. 56926/9.7.2013 (Γ' 718) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (20ή εκπαιδευτική σειρά), όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις: α) 65270/7.8.2013 (Γ' 901) και β) 73858/27.9.2013 (Γ' 1093) κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ορίζεται σε οκτώ (8) μήνες.

Άρθρο 61

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να συστήνονται θέσεις ιατρών στα δικαστήρια της χώρας. Οι διοικητές των Υγειονομικών Περιφερειών έχουν την αρμοδιότητα να επιλέξουν το ιατρικό προσωπικό που θα στελεχώσει τα ιατρεία των δικαστηρίων της χώρας.

**Άρθρο 62
Μεταβατικές διατάξεις**

1. Με εξαίρεση τις ρυθμίσεις που ακολουθούν, τα σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου εξακολουθούν να διέπονται από το ν. 3719/2008. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 7 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στα σύμφωνα αυτά. Τα μέρη έχουν δικαίωμα να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου με συμβολαιογραφική πράξη. Αντίγραφο της πράξης καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου, όπου είχε καταχωριστεί και η σύσταση του συμφώνου.

2. Σύμφωνα συμβίωσης που καταρτίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις αυτού.

3. Υποθέσεις, οι οποίες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγονται πλέον στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων, εάν μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου έχει γίνει επίδοση κλητηρίου θεσπίσματος ή κλήσης στον κατηγορούμενο, εκδικάζονται από το αρμόδιο δικαστήριο στο οποίο έχουν εισαχθεί, ενώ εάν δεν έχει γίνει τέτοια επίδοση καταλαμβάνονται από τις νέες διατάξεις και εκδικάζονται από το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων.

**Άρθρο 63
Έναρξη ισχύος**

Η ισχύς αυτού του νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν στις επιμέρους διατάξεις του ορίζεται διαφορετικά.

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Π. Κουρουμπλής

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ν. Κοτζιάς

ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ν. Φίλης

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ν. Παρασκευόπουλος

ΕΡΓΑΣΙΑΣ,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Γ. Κατρούγκαλος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Ευκλ. Τσακαλώτος

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Ι. Μουζάλας

ΥΓΕΙΑΣ

Α. Ξανθός

ΥΠΟΔΟΜΩΝ,
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Χ.Σπίρτζης
κ.α.α Π. Σγουριδης

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Ν. Παππάς

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Ν. Τόσκας

Αριθμ. 179/10/2015

ΕΚΘΕΣΗ

Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους
(άρθρο 75 παρ. 1 του Συντάγματος)

στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Σύμφωνο Συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις»

Α. Με το υπόψη σχέδιο νόμου ρυθμίζονται διάφορα θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ειδικότερα:

Ι. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Επανακαθορίζεται το πλαίσιο εφαρμογής του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο επιτρέπεται εφεξής να συνάπτεται μεταξύ ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, και προσαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Περαιτέρω, για τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, προβλέπεται η ανάλογη εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας που αφορά συζύγους, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση, καθώς και η επέκταση εφαρμογής διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, για την οποία απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος.

(άρθρα 1 -14)

II. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Συνιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως συμβουλευτικό – γνωμοδοτικό όργανο «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας» και ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητες και τον τρόπο λειτουργίας του (συμμετοχή εμπειρογνομόνων, συνεργασία με φορείς, κ.λπ.). Στα μέλη του Συμβουλίου δεν καταβάλλεται καμία πρόσθετη αμοιβή ή αποζημίωση. (άρθρα 15 – 19)

III. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΡΙΤΟ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟ

Τροποποιούνται – συμπληρώνονται διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (π.δ. 283/1985) και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (π.δ. 258/1986). Ειδικότερα, προβλέπονται τα εξής:

- καθορίζεται το πλαίσιο της κατ' οίκον έκτισης ποινής για κρατούμενες μητέρες,
- αυστηροποιούνται οι επιβαλλόμενες ποινές για το ρατσιστικό έγκλημα,
- καταργείται η προσφορά ποσού έως 10.000 ευρώ, ως όρου για τη χορήγηση αναστολής εκτέλεσης ποινής υπό επιτήρηση,
- καθορίζεται η διαδικασία επανεξέτασης χορηγηθείσας υπό όρο απόλυσης κρατουμένου, σε περίπτωση πρόσκαιρης αναπηρίας,
- επανακαθορίζονται οι περιπτώσεις επιβολής σε ανηλίκους του αναμορφωτικού μέτρου τοποθέτησης σε ίδρυμα αγωγής,
- επανακαθορίζεται η ποινή για την παρακώλυση συκοινωνιών,
- επιτρέπεται η απαλλαγή του δράστη από την ποινή για συγκεκριμένα αδικήματα και εφόσον η πράξη τελέστηκε για την προάσπιση μείζονος κοινωνικού συμφέροντος,
- θεσπίζονται ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή για όποιον αποκλείει, με ρατσιστικά κριτήρια, πρόσωπα, από την παροχή και προμήθεια αγαθών κατά τα ειδικότερα οριζόμενα,
- επανακαθορίζονται τα θέματα δικαιοδοσίας των δικαστηρίων ανηλίκων,
- εισάγονται ειδικές, νέες ρυθμίσεις για την προσαγωγή κρατουμένων σε περίπτωση σύλληψης επ' αυτοφώρω για πλημμέλημα, την εμφάνιση κατηγορουμένου αυτοπροσώπως στο ακροατήριο, την ισχύ των δελτίων ποινικού μητρώου κ.λπ.. (άρθρα 20 – 29)

IV. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τροποποιούνται οι διατάξεις του ν. 1178/1981, περί αστικής ευθύνης του τύπου έναντι προσώπων που υπέστησαν περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη μέσω δημοσιευμάτων, και συγκεκριμένα:

- καταργούνται τα κατώτατα όρια της προβλεπόμενης με τις εν λόγω διατάξεις χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος, η οποία (χρηματική ικανοποίηση) προσδιορίζεται εφεξής βάσει των μνημονευόμενων κριτηρίων,
- καθορίζεται η διαδικασία αποκατάστασης της προσβολής, ως υποχρεωτικό για τον αδικηθέντα στάδιο πριν την άσκηση της αγωγής, η οποία (αποκατάσταση) αποκλείει την αστική αξίωση για χρηματική ικανοποίηση,

πλην των ρητά οριζόμενων περιπτώσεων. (άρθρο 37)

V. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για το σωφρονιστικό σύστημα και τα Καταστήματα Κράτησης. Ειδικότερα:

1. Επιτρέπεται, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν.2960/2001), η διάθεση σε Καταστήματα Κράτησης για τις ανάγκες άπορων κρατουμένων, των κάθε είδους προϊόντων λαθρεμπορίας που κατάσχονται, δημεύονται ή περιέρχονται ως αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου. Τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται με κοινή υπουργική απόφαση

(άρθρο 38)

2. Ρυθμίζονται εκ νέου θέματα αναφορικά με την πιλοτική εφαρμογή του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υποδικών, καταδικών κ.λπ., χωρίς να μεταβάλλεται ο ανώτατος αριθμός κρατουμένων που έχει οριστεί με το άρθρο 7 του π.δ. 62/2014.

(άρθρο 39)

3. Συνιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Κώδικα, η οποία έχει την οριζόμενη συγκρότηση και επικουρείται γραμματειακά από υπάλληλο του εν λόγω Υπουργείου.

(άρθρο 40)

4.α. Διευρύνονται οι κατηγορίες κατάδικων κρατουμένων, ικανών προς εργασία, που μπορεί να μεταγόνται στα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης και στην Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (ΚΑΥΦ).

β. Οι φορείς του Δημόσιου Τομέα επιτρέπεται να προβαίνουν σε απευθείας ανάθεση κατόπιν διαπραγμάτευσης, προμήθειας αγαθών ή προϊόντων σε Καταστήματα Κράτησης που διαθέτουν αγροτικές ή βιοτεχνικές μονάδες εργασίας, στις οποίες απασχολούνται κρατούμενοι με ευεργετικό υπολογισμό των ημερών ποινής λόγω εργασίας.

(άρθρο 41)

5. Εξειδικεύονται τα στοιχεία της ειδικής αιτιολογίας που απαιτείται για την απόρριψη αιτημάτων κρατουμένων ως προς τη χορήγηση εκπαιδευτικής άδειας με ηλεκτρονική επιτήρηση, κατά το άρθρο 58 του ν. 2776/1999.

(άρθρο 42)

6. Τα Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης που εντάσσονται στο Ε.Σ.Υ., υπάγονται στις διατάξεις του ν.1397/1983 και για το λοιπό επιστημονικό προσωπικό που προσλαμβάνουν (σήμερα οι εν λόγω διατάξεις καταλαμβάνουν το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό). Στη διάρθρωση των εν λόγω καταστημάτων, που καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα, μπορεί να προβλέπεται η λειτουργία παραρτημάτων για γυναίκες ή νεαρούς κρατουμένους.

(άρθρο 43)

7. Συνιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Αυτοτελές Γραφείο Συντονισμού Φυλακών, το οποίο έχει τις οριζόμενες αρμοδιότητες και συνεπικουρεί στο έργο του τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής.

(άρθρο 44)

8. Τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης (ΥΕΦΚΑΚ), καθώς και οι οδηγοί αυτών, υπάγονται στη νομοθεσία που ισχύει για τα υπηρεσιακά οχήματα της Ελληνικής Αστυνομίας και τους οδηγούς αυτών, (κυβισμός κινητήρα, εφοδιασμός με συσκευές περιορισμού ταχύτητας, υποχρέωση απόκτησης Πιστοποιητικού Επαγγελματικής Ικανότητας), εξαιρούνται δε, από τις

γενικότερες διατάξεις που ισχύουν για τα λοιπά οχήματα του δημοσίου και υπάγονται στην κατηγορία των οχημάτων άμεσης ανάγκης. (άρθρο 45)

VI. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Περιλαμβάνονται διατάξεις αναφορικά με τη λειτουργία της Δικαιοσύνης. Ειδικότερα:

1.α. Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών (ΚΟΔΚΔΛ, ν. 1756/1988) αναφορικά με τη συγκρότηση των δικαστηρίων, την κλήρωση των συνθέσεων, την άσκηση πειθαρχικής δίωξης κ.λπ.

β. Περαιτέρω, αυξάνονται, από 1.1.2016, οι οργανικές θέσεις των δικαστικών λειτουργιών της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης, ως ακολούθως: α) των εφετών κατά δέκα (10) οριζομένου του συνολικού αριθμού αυτών σε τετρακόσια εξήντα (460) και β) των αντεισαγγελέων εφετών κατά πέντε (5) οριζομένου του συνολικού αριθμού αυτών σε εκατόν τριάντα πέντε (135).

(άρθρα 46 – 47)

2.α. Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 2812/2000), αναφορικά με τη συγκρότηση συλλογικών οργάνων, τους προϊσταμένους οργανικών μονάδων κ.λπ., ενώ παρατείνεται έως την 30.6.2016 η ισχύς του πίνακα κατάταξης επιτυχόντων του διαγωνισμού έτους 2009, για την πλήρωση κενών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων.

β. Καταργούνται οι μεταβατικής ισχύος διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013), αναφορικά με το σύστημα εξέτασης υποψηφίων δικηγόρων.

γ. Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα Συμβολαιογράφων (ν. 2830/2000) αναφορικά με τον εισαγωγικό διαγωνισμό υποψηφίων συμβολαιογράφων.

δ. Ρυθμίζονται ειδικά θέματα αναφορικά με την ανάθεση προσωρινά των έργων υποθηκοφύλακα σε συμβολαιογράφο (δικαίωμα παραίτησης κ.λπ.), καθώς και τη διενέργεια διαγωνισμού για την κάλυψη κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλάκων. Οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα δεν βαρύνονται με τις οφειλές που ανάγονται στο προηγούμενο της ανάληψης υπηρεσίας τους διάστημα.

ε. Επιτρέπεται, με υπουργική απόφαση, η μεταφορά οργανικών θέσεων μεταξύ έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών.

στ. Επανακαθορίζεται η διαδικασία συγχώνευσης άμισθου υποθηκοφυλακείου με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο, το οποίο μπορεί να ανήκει και στην ίδια πρωτοδικειακή περιφέρεια. (άρθρα 48 – 54)

VII. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Ρυθμίζονται λοιπά θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ορίζονται τα εξής:

α. Προσαρμόζονται οι ληξιαρχικές και δημοτολογικές διατάξεις προς τις ρυθμίσεις για το σύμφωνο συμβίωσης.

β. Ρυθμίζονται εκ νέου θέματα αναφορικά με τη δή-

μευση / κατάσχεση περιουσίας που αποτελεί προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας κατά τις διατάξεις του άρθρου 30 του ν. 4251/2014 (παράνομη μεταφορά υπηκόων τρίτων χωρών).

γ. Επιτρέπεται, με υπουργική απόφαση, να ανατίθενται στο προσωπικό φύλαξης του κλάδου ΔΕ Φύλαξης, τα καθήκοντα φύλαξης της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

δ. Μειώνεται κατά δύο (2) και ορίζεται σε οκτώ (8) μήνες, η διάρκεια της δοκιμαστικής υπηρεσίας των δοκίμων δικαστικών λειτουργιών που προέρχονται από το διαγωνισμό του έτους 2013.

ε. Επιτρέπεται, να συστήνονται, με κοινή υπουργική απόφαση, θέσεις ιατρών στα Δικαστήρια της χώρας. Η επιλογή του ιατρικού προσωπικού που στελεχώνει τα ιατρεία των δικαστηρίων, διενεργείται από τους Διοικητές των Υγειονομικών Περιφερειών.

στ. Περιλαμβάνονται μεταβατικής ισχύος διατάξεις για επιμέρους ρυθμίσεις του υπό ψήφιση νόμου.

(άρθρα 55 – 63)

B. Από τις προτεινόμενες διατάξεις, προκαλούνται τα ακόλουθα οικονομικά αποτελέσματα:

I. Επί του Κρατικού Προϋπολογισμού

1. Ετήσια δαπάνη, από την αύξηση των θέσεων των δικαστικών λειτουργιών συνολικά κατά δεκαπέντε (15), η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του επισπεύδοντος Υπουργείου, ανέρχεται στο ποσό των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ περίπου, για καθένα από τα έτη 2016 και 2017 και του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ περίπου για το έτος 2018 και εξής.

(άρθρο 47)

2. Ενδεχόμενη δαπάνη από την: α. καταβολή αποζημίωσης στα μέλη της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής Σωφρονιστικού Κώδικα

(άρθρο 40),

β. αναδιάρθρωση, με προεδρικό διάταγμα, των Καταστημάτων Κράτησης

(άρθρο 43),

γ. σύσταση, με κοινή υπουργική απόφαση, θέσεων ιατρών στα Δικαστήρια της χώρας.

(άρθρο 61)

3. Επίσπευση δαπάνης, από τη μείωση του χρόνου δοκιμαστικής υπηρεσίας συγκεκριμένων δικαστικών λειτουργιών και την ως εκ τούτου καταβολή πλήρων αποδοχών ενωρίτερα.

(άρθρο 60)

II. Επί των προϋπολογισμών Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης

Δαπάνη, από την επέκταση εφαρμογής στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, διατάξεων του Εργατικού Δικαίου και του Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης που αφορούν συζύγους, η οποία εξαρτάται από την έκδοση προεδρικού διατάγματος και από πραγματικά περιστατικά.

(άρθρο 12)

III. Επί του Κρατικού Προϋπολογισμού, του προϋπολογισμού του ΤΑΧΔΙΚ και των λοιπών φορέων της παρ.2 του άρθρου 4 του ν. 663/1977 (Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ κ.λπ.), καθώς και επί των προϋπολογισμών των φορέων του άρθρου 20 του ν.4058/2012 (Μετοχικό Ταμείο Στρατού και Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων)

Ενδεχόμενη αύξηση εσόδων, από την επιβολή ποινών κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 21, 27 και 29.

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

Η Γενική Διευθύντρια

Σταυρούλα Μηλιάκου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

(άρθρο 75 παρ. 3 του Συντάγματος)

στο σχέδιο νόμου «Σύμφωνο Συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις»

Από τις διατάξεις του προτεινόμενου νομοσχεδίου προκαλούνται τα ακόλουθα οικονομικά αποτελέσματα:

I. Επί του Κρατικού Προϋπολογισμού

1. Ετήσια δαπάνη, από την αύξηση των θέσεων των δικαστικών λειτουργιών συνολικά κατά δεκαπέντε (15), η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του επισπεύδοντος Υπουργείου, ανέρχεται στο ποσό των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ περίπου, για καθένα από τα έτη 2016 και 2017 και του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ περίπου για το έτος 2018 και εξής. (άρθρο 47)

2. Ενδεχόμενη δαπάνη από την: α. καταβολή αποζημίωσης στα μέλη της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής Σωφρονιστικού Κώδικα, (άρθρο 40),

β. αναδιάρθρωση, με προεδρικό διάταγμα, των Καταστημάτων Κράτησης με τη λειτουργία παραρτημάτων για γυναίκες και νεαρούς κρατούμενους, (άρθρο 43),

γ. σύσταση, μεκοινή υπουργική απόφαση, θέσεων ιατρών στα Δικαστήρια της χώρας. (άρθρο 61)

3. Επίσπευση δαπάνης, από τη μείωση του χρόνου δοκιμαστικής υπηρεσίας συγκεκριμένων δικαστικών λειτουργιών και την ως εκ τούτου καταβολή πλήρων αποδοχών ενωρίτερα. (άρθρο 60)

Οι ανωτέρω δαπάνες θα αντιμετωπίζονται από τις πιστώσεις του Κρατικού Προϋπολογισμού.

II. Επί των προϋπολογισμών Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης

Δαπάνη, από την επέκταση εφαρμογής στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, διατάξεων του Εργατικού Δικαίου και του Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης που αφορούν συζύγους, η οποία εξαρτάται από την έκδοση προεδρικού διατάγματος και από πραγματικά περιστατικά.

(άρθρο 12)

Η ανωτέρω δαπάνη θα αντιμετωπίζεται από τις πιστώσεις των προϋπολογισμών των ανωτέρω φορέων.

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Π. Κουρουμπλής

Ν. Φίλης

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ν. Κοτζιάς

Ν. Παρασκευόπουλος

ΕΡΓΑΣΙΑΣ,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΥΓΕΙΑΣ

Γ. Κατρούγκαλος

Α. Ξανθός

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΥΠΟΔΟΜΩΝ,
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Ευκλ. Τσακαλώτος

Χ. Σπίρτζης
κ.α.α Π. Σγουρίδης

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Ν. Παππάς

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Ι. Μουζάλας

Ν. Τόσκας